Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

6 март, чоршанба, 1996 йил
Сотувда эркин нархда. № 47 (1300)

Ислом КАРИМОВ:

«ТАНЛАГАН ЙЎЛИМИЗНИНГ ТЎҒРИЛИГИГА ИШОНЧИМИЗ КОМИЛ»

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ РОССИЯЛИК ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШУВИ

(Давоми. Боши ўтган сонда).

Савол: Жаноб Президент, сўнгги вақтда собиқ Совет Иттифоқи мамлакатларида коммунистик партияларнинг обрўси ва таъсири кучая бошлаганини ҳамма яхши билади. Мен Ҳамдўстликда Коммунистик партия обрўси ўсмаётган атиги иккита республикани биламан. Бу — Туркманистон билан Ўзбекистондир. Бунинг сабаби нимада? Бу ерда Ўзбекистон компартияси қайта тикланиши мумкинми?

И. КАРИМОВ: Саволингизга савол билан жавоб берсам майлими? Сиз Зюгановни коммунист деб ҳисоблайсизми?

ЖУРНАЛИСТ: Ҳар ҳолда, уни ҳамма коммунист деб атайди.

И. КАРИМОВ: Ҳа, коммунистлар партиясини қайта тиклаш жараёни кечмоқда, айрим мамлакатларда эса у компартия деб аталаяпти. Россиянинг ўзида менимча ўзини компартия деб атайдиган учта ёки тўртта партия бор. Шуни айтмоқчиманки, уларнинг пайдо бўлиши, уларнинг қайтадан оёққа туриши — мен бу сўзни онгли равишда ишлатаяпман — аввало Россиянинг ўзида ва бошқа республикаларда амалга оширилаётган ислоҳотлардаги хатолар туфайлидир.

Россия заминига унга ёт бўлган моделлар келтирилиб жорий этилгани, ислоҳотлар йўли, бироз шошма-шошарлик билан, ўйламай амалга оширилгани, мени кечирасизу, ижтимоий сафсатабозликнинг бош кўтариши учун қулай шароит яратди.

Мафкура тўғрисида гапирадиган бўлсак, мен «Известия»да жуда саводхонлик билан ёзилган батафсил мақола ўқидим. Зюганов компартиясининг дастурини таҳлил қилувчи бу мақола муаллифининг номини айтмайман. Унда мазкур партия ё социал демократик партия бўлиши керак ёки эртага ўзининг ҳақиқий қиёфасини кўрсатади ва аҳоли томонидан қўллаб-қувватланмайди, дейилган. Мен бу хулосага тўла қўшиламан.

Ҳозирги пайтда бу ижтимоий сафсатабозлик ҳеч нарсани таклиф қилмай фақат танқид қилишга асосланган. Бир вақтлар очликдан, жиноятчиликдан кафолатланган, билим олиш, тиббий жиҳатдан таъминланиш имконига эга бўлган, ҳеч ким рад этмаётган ижтимоий кафолатлар нуқтаи назаридан оддий кишилар наздида социализм, социалистик қоидаларнинг ижобий томонлари бор эди. Ана шу кафолатларни одамлар ҳозир орзу қилмоқда, улар нурафшон бўлиб кўринмоқда, ҳозирги шароитда бу одамларда бой-бадавлат яшамаган бўлсалар ҳам ҳар ҳолда, ҳозир жамият бошидан кечираётган инқироз бўлмаган ўтмишни қўмсаш туйғулари пайдо бўлмоқда. Мен яна бу сўзни кўп жиҳатдан онгли равишда такрорламоқдаман. Биринчидан, саноат, индустрия қуввати пасайиши, ишлаб чиқаришнинг камайиши нуқтаи назаридан жамият инқирозга учради, маънавий ҳаётда инқироз бошланди. Мен бу жиҳатларни ўзаро боғлиқ деб биламан. Буларнинг ҳаммаси одамларни Россияда эҳтимолки ёт кучларнинг ёрдами билан жорий этила бошлаган мутлақо жозибасиз бўлган янгиликлардан бездирмоқда, шу сабабли ана шундай вазиятда ҳеч нарсани таклиф этмай танқид қилувчилар ҳам яхши одам бўлиб кўринади. Шу боисдан менинг ишончим комилки, Россияда амалга оширилаётган ислоҳотлар йўли бироз юмшатилса, Россиядаги ислоҳотлар инсонпарварлик тусига киради. Беш йил ичида эмас, эҳтимолки ўн йил ичида ҳамма учун мақбул бўлган, Европа ва жаҳон ҳамжамиятига қўшила оладиган маърифий давлат вужудга келар. Буларнинг ҳаммасини аҳоли мутлақо тўғри деб қабул қилади. Ҳозирги пайтда коммунистик ғоялар қайтадан тикланаётган ижтимоий замин эса ўз-ўзидан йўқ бўлиб кетади. Чунки мени Зюгановнинг рўпарасига ўтқазиб қўйишса, мен билан баҳслашиш унга жуда қийин бўлади. Биласизми, нима учун қийин бўлади? Чунки мен бу тизимнинг авра-астарини яхши биламан. Зюганов — тарғиботчи. Зюганов — КПСС Марказий Қўмитасининг мафкура бўлимида ўтирган одам. Мен эса хўжалик ходимиман.

Мен давлат план комиссиясида йигирма йил ишладим, уч йил молия вазири бўлдим, Москванинг, собиқ иттифоқнинг, барча вазирликларнинг, барча план комиссиялари, Молия вазирлиги, давлат таъминоти ва бошқа идораларнинг ҳамма кабинетларини кўрганман... Буларнинг ҳаммасини жуда яхши биламан, марказдан режалаштиришнинг нақадар мустаҳкамлигини ҳеч бўлмаса Ўзбекистонда ҳаммадан яхшироқ биламан. Ўша моделнинг жозибадорлиги тўғрисида мен билан баҳслашиб кўришсин. Масалаларни ҳал қилиш учун идорама-идора югуришга тўғри келарди. Ҳозир ўша тартиб қайтадан тикланадиган бўлса, одамлар бундан ҳайратланибгина қолмайди, балки ғазаби келади. Шунинг учун ҳам сиз қаердадир, қандайдир республикаларда, жумладан Россияни ҳам кўзда тутиб, компартияни қайта тиклаш учун замин ҳозирланаётгани ҳақида савол берсангиз, мен буни вақтинчалик ҳодиса деб ҳисоблайман.

Энди Ўзбекистон ҳақида. Биласизларки, Ўзбекистонда коммунистик партия бор эди. Ўзим ҳам унинг аъзоси бўлганман. Шу билан бирга мен Ўзбекистонда коммунистик ғояларни кўтариб юрганлар йўқ эди, деб айта оламан. Бизда барча машҳур «бажарамиз» ибораси нуқтаи назаридангина коммунист эди. Айтилган ҳамма нарсани бажарамиз, дейиларди.

Агар Ўзбекистон тарихини 1918 йилдан, бу ерга болшевиклар келган пайтдан бошлаб кузатадиган бўлсак, бу ишга жиддий қизиқсаларингиз, бир эслаб кўринглар, агар Ўзбекистонда коммунистик партия тепасида кимлар турган? У ерда биронта ўзбек бўлганми? «ТуркЦИК» тепасида кимлар турган? У одамларнинг барчасини бу ерга Ленин юборган эди-ку. Улар бу ерга келишган, юқори лавозимларни эгаллашган, кейин, агар одамларнинг бирон-бир миллий томони намоён бўлса, уларни отиб ташлашган. Йигирманчи йилларда «босмачилик» учун таъқиб қилишган, 37 йилда бутун раҳбариятни тўлиқ тугатишган. Урушдан кейинги даврни олайлик. 1983 йилда Рашидов вафот этганидан кейин «лигачёвчилик» даври бошланди. Аслида «горбачёвчилик» деб аташ тўғрироқ бўларди, чунки у буни усталик билан Лигачёвнинг елкасига ағдарган эди. СССР Олий Совети депутати нишонини тақиб юрган кишиларни, ҳеч виждони қийналмай ҳибсга олинган экан, бригадирни ҳибсга олиш учун, гўё у бирон ёққа қочиб кетадигандай, итлар билан вертолётларда қишлоқларга қўнилган экан, «Пахта иши», «Ўзбеклар иши» ниқоби остида Ўзбекистонда жуда кўп одам қамалган экан, айтинглар-чи, шуларнинг барчасидан кейин бу масалаларга бизнинг муносабатимиз қандай бўлиши мумкин? Шунинг учун ҳам, сизнинг бизда ва Туркманистондаги ҳолат ҳақидаги саволингизга, аслида мен бизни бошқа давлатлар билан taққосламасликни истар эдим, бизни қандай бўлсак, шу ҳолимизча кўриш керак, Ўзбекистон — Ўзбекистонлигини унутмаслик керак, хуллас, шу муносабат билан саволингизга жавоб бериб айтаманки, бизда миллий коммунистик партия тузиш учун ижтимоий замин, мен ҳатто миллий замин деган бўлардим, бундай замин йўқ. Бизда Зюганов ва Шейнинлар олиб келган партия бўлмайди.

Шунинг учун ҳам бизни кимларнидир сиқиштиряпти, кимларнидир чеклаб қўяяпти, деб ўйламанглар. Фақат тарихимиз, яқингинадаги тарихимиз халқимизнинг коммунистик партияга меҳри йўқ эканини кўрсатиб турибди.

Савол: Сиз мамлакатингизда мулк эгаларига суянилишини айтиб ўтдингиз. Бизда, Россияда энг бой одамлар — мулк эгалари — банкирлар ҳисобланади. Бироқ, менинг билишимча, сизларда атиги 2 та хусусий банк бор экан. Давлат банкларига суяниш — давлат сиёсатими?

Жавоб: Кечирасиз-у, сиз иккита саволни бир-бирига қарама-қарши қўйдингиз. Биз мулкдорлар синфи ҳақида гапирганда банкирларнигина назарда тутмаймиз. Биз асосан ўрта синф ҳақида гапирамиз. Дарвоқе, мен сессияда нутқ сўзлаганимда, сизлар бу нутқ билан танишишларингиз мумкин, мулкдорларнинг ўрта синфини назарда тутган эдим. Европада ҳам, бутун дунёда ҳам ҳозир мулкдорларнинг ўрта синфи — кичик ва ўрта бизнесни қўмсаб қолишган. Бу маънода ҳам бизнинг фикримиз қатъий: мулк эгаси бўлиш керак. Бироқ, айни пайтда, мафкурамизда, жамиятни ислоҳ қилишга принципиал қарашларимизда биз ўта бой ва ўта камбағаллар бўлишига қатъиян қаршимиз. Биз бу тўғрида баёнот бериш билангина шуғулланаётганимиз йўқ, аксинча, муайян давлат сиёсатини амалга оширяпмиз.

Ўзингиз ўйланг: одамларнинг турли қатламлари даромади ўртасидаги фарқ 40 мартани ташкил қилишига йўл қўйиб бўладими ахир? Бунга йўл қўйиб бўлмайди. Сизларда бу назорат қилинмайди, давлат буни кузатмайди. Шунинг учун ҳам «янги руслар» деган қатлам пайдо бўлган. Мен умуман бу номга қаршиман. Бу қандай ном ўзи? Ким буни ўйлаб чиқарган? Нима учун «янги руслар»? «Эски руслар», «янги руслар» деб бўладими? Эҳтимол, «эски руслар» ҳар қандай ахлоқ ва маънавият бобида «янги руслар»дан яхшироқдир?

Бизда энг паст ва энг юқори маош оладиганларнинг 10 фоизи ўртасидаги нисбат бирга олтини ташкил қилади. Биз солиқ тизими орқали буни назорат қилиб турамиз. Сизларга «Маҳалла» дастури тўғрисида гапириб беришган бўлса керак. Бу дастур бўйича Молия вазирлиги тизими орқали ўз-ўзини бошқариш органларига маблағ ўтказилиб, маҳалла қўмиталари орқали тақсимланади. Чунки кимнинг қандай яшаётганини маҳалла фаоллари яхши билади. Серфарзанд оилаларга ёрдам кўрсатиб турилади, давлат пенсиялар даражаси турмуш даражасига мос бўлишини назорат қилади ва ҳоказо.

Биз шу тариқа ўта қашшоқ ва ўта бойлар бўлмаслигини назорат қилиб борамиз. Дарвоқе, жаҳон тажрибасида буни назорат қилиб турадиган давлатлар талайгина. Мисол тариқасида Швеция, Австрия сингари мамлакатларни келтирсак бўлади.

Хуллас, саволингизнинг биринчи қисмига оддийгина жавоб бериб шуни айтмоқчи эдимки, ҳа, биз мулкдорлар синфи тарафдоримиз, бироқ айни пайтда ҳам ҳамма нарсага эга, ҳам барча нарсадан маҳрум одамлар бўлишига қаршимиз.

Республикада банк тизими ҳам ислоҳот қилинмоқда. Шуни айтишим лозимки, унинг натижалари ёмон бўлаётгани йўқ. Бизда Россиядаги сингари дастлабки

(Давоми 2-бетда).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

БОЛАЛИ ОИЛАЛАРНИ ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШНИ КУЧАЙТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Оналик ва болаликни муҳофаза қилиш манфаатларини кўзлаб, болали оилаларга давлат томонидан ёрдамни кучайтириш, ёш авлодни камол топтириш ва тарбиялаш учун шароитлар яратиш мақсадида:

1. 1996 йил 1 апрелдан бошлаб 16 ёшгача бўлган боласи бор оилаларга ҳар ойлик нафақалар миқдорлари оширилсин ва улар энг кам ойлик иш ҳақига нисбатан қуйидаги миқдорларда белгилансин:

бир нафар боласи бор оилаларга — 40 фоиз;

икки нафар боласи бор оилаларга — 80 фоиз;

уч нафар боласи бор оилаларга — 120 фоиз;

тўрт нафар ва ундан кўп боласи бор оилаларга — 150 фоиз.

2. 1996 йил 1 апрелдан бошлаб бола икки ёшга тўлгунга қадар уни парвариш қилиш учун ҳар ойлик нафақалар миқдорлари кўпайтирилсин ва улар энг кам ойлик иш ҳақининг 150 фоизи миқдорида белгилансин.

3. Болалик оилаларга кўрсатиб ўтилган нафақалар миқдорларининг оширилиши билан боғлиқ харажатлар белгиланган тартибда республика давлат бюджети ҳамда корхоналар, ташкилотлар ва муассасалар маблағлари ҳисобидан қоплансин.

4. Ўзбекистон Республикаси молия вазирлиги энг кам ойлик иш ҳақи ва меҳнат пенсиялари миқдорларини ошириш юзасидан ўн кун муддатда таклифлар киритсин.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995 йил 16 августдаги ПФ-1213-сон Фармони 4-бандининг бола икки ёшга тўлгунга қадар парвариш қилиш учун оналарга нафақалар миқдорига доир биринчи хат боши ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995 йил 20 ноябрдаги ПФ-1288-сон Фармонининг 1-банди 1996 йил 1 апрелдан бошлаб ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

6. Ушбу Фармоннинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1996 йил 4 март

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

БОЗОРЛАРНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИ ВА АҲОЛИГА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СИФАТИНИ ЯХШИЛАШГА ДОИР ҚЎШИМЧА ЧОРА-ТАДБИРЛАР ТЎҒРИСИДА

Деҳқон, буюм бозорлари ва ярмаркаларда савдо-сотиқни тартибга солиш, тушаётган молиявий маблағларни шакллантириш ва улардан самарали фойдаланиш механизмини такомиллаштириш, ушбу соҳадаги салбий ҳолатларга қарши курашни кучайтириш, шунингдек, аҳолига хизмат кўрсатиш сифатини ошириш мақсадида:

1. «Ўзтайёрловсавдо» уюшмаси, Ўзбекистон Республикаси Давлат мулки қўмитаси ва ҳокимликларнинг:

Деҳқон, буюм бозорлари ва ярмаркаларни республика туманлари (шаҳарлари) ҳокимликлари ихтиёрига бериш тўғрисидаги;

Озиқ-овқат ва бошқа истеъмол товарларини ишлаб чиқариш (етиштириш), тайёрлаш, транспортда ташиш ва сотиш жараёни барча манфаатдор қатнашчиларининг мол-мулки ҳамда маблағларини бирлаштириш асосида деҳқон, буюм бозорлари ва ярмаркалар негизида очиқ турдаги акционерлик жамиятлари ташкил этиш тўғрисидаги;

Тошкент шаҳрида ва бошқа йирик шаҳарларда кўрсатиб ўтилган очиқ турдаги акционерлик жамиятларининг уюшмаларини ташкил этиш тўғрисидаги таклифлари қабул қилинсин.

2. Белгилаб қўйилсинки:

Аҳолини кенг ассортиментдаги деҳқончилик, чорвачилик ва бошқа истеъмол товарлари билан таъминлаш; деҳқонларнинг ҳамда бошқа озиқ-овқат ва буюм товарлари сотувчиларининг савдо-сотиқни амалга оширишлари учун зарур маиший шароитлар яратиш; ҳуқуқбузарликларга қарши курашни кучайтириш ҳамда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва давлат бошқа органлари билан биргаликда ушбу соҳада зарур тартибни таъминлаш ташкил этилаётган акционерлик жамиятларининг асосий вазифалари ҳисобланади;

Ташкил этилаётган акционерлик жамиятлари акцияларининг назорат пакети ҳудудида ушбу бозорлар ва ярмаркалар жойлашган туманлар (шаҳарлар) ҳокимликларига ёки уларнинг ваколатли органларига тегишли бўлади;

Акционерлик жамиятларига айлантирилган бозорлар ва ярмаркаларнинг жорий фаолияти туманлар (шаҳарлар) ҳокимлари тавсиясига ҳамда жойлардаги фуқароларнинг ўз-ўзини бошқариш органлари билан келишувга биноан акционерларнинг умумий мажлиси тайинлайдиган директор томонидан таъминланади.

3. Белгилаб қўйилсинки:

Бозорлар ва ярмаркаларнинг хизмат кўрсатишдан, бозорлар ҳудудий жойлашган (унга тегишли бўлган) ер участкаларини ижарага беришдан, бинолари ва иншоотларидан фойдаланишдан, шунингдек, бир марталик йиғимлардан тушадиган даромадларидан умумдавлат ва маҳаллий солиқлар олинмайди;

Бозорларнинг савдо-харид фаолиятини юритишдан олинадиган даромадлари умумдавлат ва маҳаллий солиқлардан 5 йил мобайнида озод қилинади;

Бозорлар ва ярмаркалар даромадлари умумий суммасининг 50 фоизи бозорлар, ярмаркалар дирекциялари ихтиёрида қолдирилади ҳамда улардан жорий харажатлар, ишлаб турган бозорлар ва ярмаркаларни реконструкция қилиш, янгилаш ва янгиларини қуриш, улар томонидан кўрсатиладиган хизматлар рўйхатини кенгайтириш ва сифатини яхшилаш учун фойдаланилади. Даромадлар миқдорининг қолган 50 фоизи белгиланган тартибда маҳаллий бюджетларга йўналтирилади.

4. Ўзбекистон Республикаси Олий судига:

маҳсулот ишлаб чиқарувчиларнинг бозорларга эркин кириб келишларига тўсқинлик қилувчи, юқори нархларни сунъий равишда сақлаб турувчи ва бошқа ҳуқуқбузарликларга йўл қўювчи шахсларнинг, шунингдек, бозорларнинг савдони ташкил этишнинг қонунчилик билан белгиланган тартибини бузувчи, ноҳақ йиғимлар олиш ва товламачилик билан шуғулланувчи мансабдор шахслари ва маъмурияти ходимларининг ноқонуний фаолиятлари тўғрисидаги ишлар юзасидан суд амалиётини ўрганиб чиқиш;

Жиноят кодексининг ва маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг тегишли моддаларини кўрсатиб ўтилган ва бошқа ҳуқуқбузарликларга нисбатан қўлланиш тартиби ҳақида тушунтиришларни ишлаб чиқиш мақсадида ушбу масалани Олий суд пленуми кўриб чиқиши учун киритиш тавсия қилинсин.

5. Ички ишлар вазирлиги (Алматов), Давлат солиқ қўмитаси (Гатаулин):

Йирик бозорларда ходимларнинг доимий ишловчи гуруҳини ташкил этсинлар, уларга савдо, хизматлар кўрсатишнинг белгиланган қоидаларини бузувчи, рўйхатдан ўтиш, рухсатнома олиш ва солиқлар тўлашдан бош тортувчи шахсларни аниқлаш ҳамда уларни Ўзбекистон Республикаси Олий суди пленуми тушунтиришларига мувофиқ маъмурий ва жиноий жавобгарликка тортиш юзасидан аниқ чора-тадбирлар кўриш вазифасини юкласинлар;

Маҳсулот ишлаб чиқарувчиларнинг бозорларга эркин кириб келишларига тўсқинлик қилувчи шахсларнинг, юқори монопол нархларни сақлаб қолишни, мол-мулкларни куч ишлатиш ва йўқ қилиш билан қўрқитиб арзонга сотиб кетишни талаб қилувчи сотувчиларнинг, шунингдек, бозорларнинг ноҳақ йиғимлар олувчи ва товламачилик билан шуғулланувчи раҳбарлари ва ходимларининг, давлат органлари бошқа мансаблор шахсларнинг ноқонуний фаолиятларини тўхтатиш бўйича тезкор — олдини олиш чора-тадбирларини амалга оширсинлар.

6. Адлия вазирлиги (Мирсафоев) Олий суд (Мингбоев) билан биргаликда савдо қоидаларининг бузилиши билан боғлиқ маъмурий ва жиноий ишларнинг судларда қонунда белгиланган муддатларда кўриб чиқилишини таъминласинлар.

7. Ўзбекистон Республикаси Прокуратураси (Мустафоев)га ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва давлат бошқа органларининг савдо тўғрисидаги қонунчилик бузилишларининг содир бўлишига, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ва бошқа истеъмол товарларини сотиш соҳасидаги уюшган жиноятчиликка қарши курашдаги фаолиятларини мувофиқлаштиришни таъминлаш, бозорлар фаолиятини тартибга солиш бўйича қонунчиликнинг бажарилиши устидан назоратни кучайтириш таклиф этилсин.

8. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси бир ҳафта муддатда мазкур Фармоннинг бажарилишини ташкил этиш юзасидан қарор қабул қилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1996 йил 5 март

ХОТИН-ҚИЗЛАР ВА ЖАМИЯТ

Халқаро хотин-қизлар куни — 8 март арафасида жойларда хотин-қизларга, уларнинг мустақил Ўзбекистоннинг сиёсий ва иқтисодий ҳаётида тутган ўрнига бағишланган мунозаралар, семинарлар, давра суҳбатлари бўлмоқда.

Тошкентдаги жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетида ана шундай учрашувлардан бири бўлиб ўтди. Талабалар ҳузурида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, Республика хотин-қизлар қўмитаси раиси Дилбар Ғуломова сўзга чиқди. У Ўзбекистон хотин-қизларининг маданиятни ривожлантиришга, тиббиёт, фарзанд тарбияси ва атроф-муҳитни муҳофаза қилишга қўшаётган ҳиссалари, Ўзбекистон хотин-қизлар жамоат ташкилотларининг хорижий мамлакатлардаги хотин-қизлар ташкилотлари билан алоқалари тўғрисида сўзлаб берди.

(ЎзА).

АНЪАНАВИЙ МУЛОҚОТ

Республика Президенти девони ахборот марказида шарҳловчи-журналистлар билан халқ хўжалигининг турли тармоқ раҳбарлари учрашуви яхши анъанага айланиб қолди.

Бундай машғулотлар мамлакатимизда ўтказилаётган ислоҳотлар моҳиятини иқтисодий мустақилликка эришиш йўлидаги саъй-ҳаракатлар натижасини, мавжуд муаммоларни теран англаш ва кенг жамоатчиликка етказишда матбуот ходимларига ёрдам бераётир.

Бу галги мулоқот «Ўзмевасабзавотузумсаноат» уюшмаси раиси Баҳром Носиров билан бўлди. У журналистларга мазкур уюшма бозор муносабатларига ўтиш шароитида қандай фаолият кўрсатаётгани, хусусан, янги иқтисодий муносабатларнинг асосий мезони — контрактация шартномалари тузиш ва уларга қатъий амал қилиш борасида қилинаётган ишлар ҳақида гапириб берди. Соҳада юз бераётган ўзгаришлар ҳақида, шунингдек, мавжуд камчилик ва муаммоларни аниқлаш ва бартараф этишда оммавий ахборот воситалари вакилларининг ўрни хусусида тўхталди. Шарҳловчи-журналистларни қизиқтирган кўплаб саволларга жавоб қайтарди.

(ЎзА).

«ТАНЛАГАН ЙЎЛИМИЗНИНГ ТЎҒРИЛИГИГА ИШОНЧИМИЗ КОМИЛ»

(Давоми. Боши 1-бетда).

сархушлик пайтида икки мингта банк ташкил этилиб, уларнинг кўпчилиги бугунги кунда ё фаолиятини тўхтатишга ёки бирлашишга мажбур бўлганидек ҳол кузатилмайди. Банк тизимини ислоҳ қилиш жараёнида аралаш модели кучга кирди. Кўпгина тижорат банкларида давлат ўз улушига эга. Яъни биронбир банкни ташкил этар экан, давлат бу банк акцияларининг, унинг асосий жамғармасининг қандайдир қисмини ўз қўлида сақлайди. Ҳозир давлат тижорат банклари ҳам барпо этилган.

Хусусий банклар ҳам бор. Оддий тижорат банклари ҳам бор. Бу банклар ўртасида ҳеч қандай қарама-қаршилик йўқ. Мен мулкдорлар синфи ўсиб бориши билан хусусий банклар сони ҳам кўпайиб боради, деб ўйлайман. Бугунчалик уларнинг кўпайишига ижтимоий асос, улар вояга етиши учун зарур замин йўқ. Биз ҳамма нарса мантиққа бўйсуниши, ҳар бир нарсанинг асоси бўлиши лозимлигини яхши англаймиз.

Бизда бугунги кунда тижорат банклари ва давлат тижорат банклари бор. Марказий банк бор. Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки бор. У давлат тижорат банки ҳисобланади. Яъни биз унда ўз улушимизга эгамиз, банкнинг ўзи ҳам асосий жамғармада ўз капиталига эга.

Яқинда «Асака» деб номланган банк очилди. Сизлар бу банк тўғрисида маълумотга эга бўлишларингизни истардим. Сизлар албатта, йилига 180 мингта енгил автомашина чиқарадиган «ДЭУ» автозаводи Асакада қурилаётганини, биз «Асака» деб ном берган банк шу заводга хизмат кўрсатишини, унинг операцияларини амалга оширишини бирданига таққослаб кўрдинглар, албатта.

Бироқ, бу банкнинг асосий вазифаси сал бошқачароқ. Биз давлат тижорат банки ташкил этиб, унга давлатнинг, ҳукуматнинг пулини қўйдик. Нима учун? Эртага, конвейердан машиналар чиқа бошлаганида Ўзбекистоннинг ҳар бир фуқароси бу машиналарни сотиб олишига шароит туғдириш учун шундай қилдик. Мен тахминий рақамлар келтираман. Айтайлик, энг яхши моделдаги машинанинг нархи 10 минг доллар туради. Бизнинг мўлжалимизга мувофиқ, халқ банки қўйилган маблағлар, киримлар, аҳоли жамғармаларининг бир қисмини, тахминан олсак, машина нархининг 25 фоизини йиғиши мумкин. «Асака» банки бу фуқарога кредит беради, қолган 75 фоизни у 10 йил давомида энг кам йиллик фоиз асосида тўлайди.

Шундай қилиб, фуқаро 2,5 минг долларга энг яхши русумли машина сотиб олиши мумкин. Қолган 10 йил давомида қарзидан қутилади. Бунинг учун айланма капитал, яъни Ўзбекистоннинг мана шу машинани сотиб олишга ҳаққи бор ҳар бир фуқароси манфаати йўлида бундай операциялар ўтказишимизга имкон берадиган капитал керак эди.

Сизлар биз ҳар бир фуқаро 10 йиллик муддатга кредит олиши учун шароит яратадиган айланма капитал сифатида таклиф этаётган бу пулни қаердан олганимизни сўрарсизлар?

Биз қазиб олаётган олтинлар-чи? У — халқ бойлиги. У халқимизнинг, Ўзбекистонда яшаётган фуқароларнинг мулки. Айтайлик, биз бу олтинни сотиб, пулини бу банкка қўйдик. Ҳар бир фуқаро бу банк воситасида ўз улушини олади. Яъни, унинг бу олтинда ўз улушига эга бўлишига ҳаққи бор. Шу тариқа биз бу капитални ҳар бир кишига имтиёзли нархларда машина сотиб олиш имконини берадиган айланма капиталга айлантирамиз.

Мен сизларга биттагина банкни айтиб бердим. Бунақа банкларимиз кўп — «Савдогар банк», «Ғаллабанк», «Пахтабанк» ва ҳоказо... Бугунги кунда бундай банклар, менимча, 25 тадан зиёд. Бироқ, ҳозир собиқ шўролар ҳудуди матбуотида ёзилаётганидек, кўпчилик мамлакатларда, ҳатто Болтиқбўйи мамлакатларида ҳам кўпгина банклар бугунги кунда банк ишида, капитал оламида пайдо бўлаётган меъёр ва рақобатларга бардош беролмагани учунгина ўз фаолиятини тўхтатишга мажбур бўлмоқда.

Шунинг учун ҳам саволингизнинг иккинчи қисмини биринчи қисмидан ажратишни таклиф қилган бўлардим. Бизда ҳам банкирлар катта пул олади. Дарвоқе, собиқ шўролар ҳудудидаги биронта мамлакатда бундай имтиёзлар яратилгани йўқ. Мана, мисол учун, биз жамғарма банкини халқ банкига айлантирдик. Бугунги кунда деярли ҳар бир қишлоқда бу банкнинг филиалларини очяпмиз. Бу банкни беш йил давомида солиқдан озод қилдик. У бюджетга ўз даромадидан бир тийин ҳам бермайди. Нима учун? Чунки у компьютер сотиб олиши, бутун жараёнларини компьютерлаштириши керак.

Ўзбекистонда пул жўнатишнинг электрон тизими ишлаб турганини ҳозир сизларга айтишим мумкин. Бир кун ичида айтайлик, Тошкентдан Қорақалпоғистонга ва у ердан Тошкентга 7 марта пул ўтказиш мумкин. Бу соҳада ҳеч қандай муаммо йўқ. Биз бунга қандай эришдик? Бунга банклар бюджетга ўтказиши лозим бўлган пулни уларнинг ўзига қолдириш йўли билан эришдик. Банклар бу пулни ҳозир қаттиқ валютага алмаштирмоқда, компьютерлар сотиб олмоқда, ҳеч бўлмаса ташқи иқтисодий фаолият миллий банкимизга бориб, у қандай жиҳозланганини, у ерда қандай операциялар амалга оширилаётганини кўришингиз мумкин.

Биз қисқа вақт ичида ҳар қандай бозорнинг асосини ташкил этадиган бундай тизимни барпо этганимиздан ҳурсандмиз. Яхши ривожланган банк, суғурта, молия тизими бўлмаса, бозорнинг ёрдамчи тармоқлари тўғрисида гапириш мумкин эмас. Ҳозир биз бозор ёрдамчи тармоқлари аҳамиятини аввалгига нисбатан чуқурроқ англай бошладик: бу — банк, молия, суғурта, агар лозим топсангиз, аудитор хизмати, консалтинг ҳамда бозор учун энг яхши шарт-шароитларни таъминлаши лозим бўлган бошқа тизимлардир.

Шу сабабли бизда банклар давлат мадади билан ривожланмоқда, ўтиш даврида банкларнинг ривожланишига давлат ёрдам бериши зарур, деб биламиз.

Савол: Бюджетнинг даромадлар ва харажатлар қисмини айтиб берсангиз. 1996 йилда бюджетнинг ижтимоий йўналиши сақланиб қоладими, ижтимоий харажатларга неча фоиз ажратилган, бюджетда индексация қилиш фонди кўзда тутилганми, бюджетдан неча фоизи фуқаролар омонатларини индексация қилишга сарфланади? Раҳмат.

Жавоб: Сизни мутлоқ рақамлар қизиқтираётган бўлса, марҳамат, айтишим мумкин. Лекин мен энг муҳими бунда эмас деб ҳисоблайман. Чунки бизда пулнинг қадрсизланиш жараёни давом этмоқда ва барибир бир йилдан сўнг бошқа рақамлар кўрсатилади. Бюджетнинг даромадлар қисми 142 миллиард 197 миллион сўмни, харажатлар қисми — 155 миллиард 621 миллион сўмни, бюджет камомади эса 13 миллиард 424 миллион сўмни ёки 3,5 фоизни ташкил этади.

Ижтимоий эҳтиёжларга сарф-харажатлар икки моддада кўзда тутилган. Бу ижтимоий соҳа — маориф, соғлиқни сақлаш, маданият, илм-фан, ижтимоий таъминот, яъни аҳолига хизмат қиладиган соҳалардир. Бу соҳаларга бюджет харажатлар қисмининг 37 фоизи ажратилган. Бундан ташқари биз давлат бюджетида аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш тўғрисидаги моддани киритганмиз. Бу — янгилик, бошқа мамлакатлар бюджетида бундай моддани топа олмайсиз.

Савол: Бу модда 1996 йил бюджетигагина киритилганми?

Жавоб: Йўқ, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш тўғрисидаги махсус модда бизда деярли 3 йилдан буён амал қилмоқда. 1996 йилда бюджетдан умумий харажатлар қисмининг 13,4 фоизи шу мақсадга сарфланади. Аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишнинг ўзи нима? Бунга қайси моддалар киради? Масалан, коммунал хизматга дотация киради. Бизда коммунал хўжалик бўйича дастур тузилганини биласиз. Менимча, бу дастур 2000 йилгача мўлжалланган. Ҳозир аниғи эсимда йўқ. Ҳар ҳолда коммунал хизмат учун дотация бу йил учун ҳам сақланиб қолинган. Чунки аҳоли ҳозирги пайтда коммунал хизмат ҳақини тўла-тўкис тўлашга қодир эмас. Шу сабабли бюджет умумий харажатлар қисмининг 4,4 фоизини шу дотацияга режалаштирганмиз. Болали оилаларга нафақа бериш моддаси бўйича бюджет умумий харажатлар қисмининг 7,3 фоизи айни шу мақсадга сарфланади.

Шу моддавинг ўзида кам таъминланган оилаларга моддий ёрдам кўзда тутилган. Бу ёрдамга бюджет харажатлар қисмининг икки фоизи сарфланади. Пенсия фонди бўйича трансферт — биз уни бир вақтлар дотация деб атар эдик, сўнгра субвенция дея атай бошладик, энди эса бозор иқтисодиётига мос ном билан трансферт деб атаяпмиз. Пенсия фонди бўйича ана шу трансфертга 0,5 фоиз ажратилади.

Бундай трансферт нима учун керак? Корхоналарнинг пенсия фондига ажратмалари етмай қолса, маълум бир даврда пенсияларни бюджет фондидан ўз вақтида тўланишига кафолат тарзида керак.

Шундай қилиб, ижтимоий эҳтиёжларга мўлжалланган 37 фоизни аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишга ажратилган 13,4 фоизга қўшсак, умуман ижтимоий соҳага бюджет харажатлар қисмидан 51,4 фоиз сарфланади. Бу озми ёки кўпми? Бошқа давлатлардагига нисбатан кўп бўлса керак. Ўтган ҳисобот йилладагидан кўпроқ. Чунки 1995 йили аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш тўғрисидаги модда харажатлар қисмининг атиги 9,6 фоизини, ижтимоий эҳтиёжлар 35,4 фоизни ташкил этганди. Кўриб турибсизки, 1996 йил бюджетида ижтимоий эҳтиёжларга ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишга маблағни кўпайтирдик.

Бу ерда савол беришди: гўёки бизнинг парламентимизда бюджет моддама-модда кўриб чиқилмай овозга қўйилиб, қабул қилинар эмиш. Тушунаман, ҳар бир журналист қийинроқ, чалкашроқ савол беришни хоҳлайди. Баъзан мен ўзим ҳам журналистларимиздан одатдан ташқари, қийинроқ саволлар беришларини сўрайман... жавоблар ҳамма учун тушунарли бўлсин деб, шундай талаб қиламан.

Шуни айтишим керакки, аслини олганда бюджет умуман деярли йил давомида тайёрланади. Ҳозир 1996 йил бюджетини тасдиқладикми, энди 1997 йил бюджетини тайёрлаш керак. Бу соҳада ўзим ишлаганман, шу сабабли бировларнинг гапига қараб эмас, ўз тажрибамга асосланиб гапиряпман.

Биз валюта фонди билан боғлиқ бўлган ҳозирги пайтда бюджетимизни мазкур халқаро молия ташкилотининг тегишли комиссиялари ва экспертлар бригадалари бир эмас, бир неча бор синчиклаб текшириб чиқади. Улар макроиқтисодиёт нуқтаи назаридан, бу бюджет барқарорлиги нисбатини, бирор доирадан четга чиқиб кетмаслиги учун камомад нуқтаи назаридан ҳам кўриб чиқади... Бу уларнинг вазифасига киради.

Аммо депутатдан барча масалаларда мутахассис бўлишни талаб қилиш мумкинми? Депутат бир умр шу масалалар билан шуғулланаётган мутахассисдан кўпроқ нарсани била оладими?

Амалда эса бюджетимиз Халқаро валюта жамғармаси ва Жаҳон банкининг назорати остида ҳаддан ташқари қийин экспертизадан ўтади, бундай синовга ҳамма ҳам бардош беравермайди.

Энди индексация масаласида. Индексация ҳақида қачон гап бошланганини ўқиган бўлсангиз керак, олдин биз шу индексациялаш схемасини тузиб чиқдик, яъни қарор қабул қилдик, бу қарор эълон қилинди. Бу олти ойлик меҳнат натижасидир. 1996 йилда биз қайта тикланган омонат дафтарчалари бўйича 1 июлдан бошлаб ҳақ тўлай бошласак (Халқ банкида бундай дафтарчалар сони 5 миллионтага етади), у ҳолда биз омонатчиларнинг истагига мувофиқ ва йил охиригача фоиз ставкаларини ҳисобга олганда 3 миллиард 600 миллон сўм тўлашимизга тўғри келади. Қайта тикланган омонатларнинг 10 фоизигина ана шунча бўлади.

Бу пулни қаердан олиш мумкин? Биз бунинг учун қоплаш фонди ташкил этдик. Бу фонднинг 50 фоизи бюджет ҳисобидан, 50 фоизи эса бюджетга кирмайдиган фондлар ҳисобидан бўлади. Шундай қилиб, қўлимизда аниқ ҳисоб-китоб бор, омонатчиларнинг ҳаммаси қайта тикланган пулнинг 10 фоизини тўлашни талаб қилса, бунинг учун биз 1996 йил бюджетидан 1 миллиард 900 миллион сўмга яқин пул ажратишимиз лозим бўлади. Бу пухта ҳисоблаб чиқилган рақам: ҳатто Президент ёки Вазирлар Маҳкамасининг бюджетда кўзда тутилган умумий харажатлардан 1 фоиз миқдоридаги заҳираси ҳисобидан ҳам бу тўловларни амалга ошириш мумкин бўлади.

Нима учун мудофаа харажатларини сўрамаяпсиз? Ким шундай савол берди?

Залдан овоз: Сиз барибир айтмайсиз.

Жавоб: Нега айтмас эканман? Ҳамма рақамларни айтиб бераман. Баъзи жойларда сиздан яшираётган бўлса, биз ҳеч нарсани яширмаймиз. Қулоқ солинг — маъмурий органларни сақлаб туриш учун 19 миллиард 680 миллион сўм миқдорда харажат қилиш кўзда тутилган. Бу 12,6 фоизни ташкил этади. Шундан 4,4 фоизи ёки 6,8 миллиард сўми — Мудофаа вазирлигига, 4,5 фоизи — 7 миллиард сўми Ички ишлар вазирлигига ажратилган. Яна хавфсизлик хизмати, чегарачилар ва шу кабилар бор... соф мудофаага эса, яна бир бор айтаман, бюджет умумий харажатлар қисмининг 4,4 фоизи ажратилади. Бу кўпми ёки камми? Бу кам. Ҳали сизга биз ҳеч нарсани яширмаймиз деганимда, шу масалани ҳам кўзда тутган эдим.

Савол: Жаноб Президент, сиздан сўрамоқчи эдим, яқин беш йил ичида, шу асрнинг охиригача Ўзбекистонда қандай қийинчиликлар туғилиши мумкин? Аниқроқ бўлиши учун кичик бир савол бераман: етарли даражада объектив бўлган қийинчилик — мен Ўзбекистоннинг айрим туманлари қишлоқларида аҳолининг кўплигини ва шу муносабат билан аҳоли нуфузининг ошиши туфайли муаммолар юз беришини кўзда тутяпман. Бу хусусда келгусида сиёсатингиз қандай бўлади?

Жавоб: Бу жуда катта мавзу, албатта. «Қийинчилик» деганда сиз ички ва ташқи хавфсизлик учун «хатар»ларни кўзда тутяпсиз. Шу сабабли мен ҳозир айримларини, асосий масалаларни айтиб ўтаман.

Ташқи хавф тўғрисида гапирадиган бўлсак, у ҳолда айтишим мумкин: жанубдаги ақидапарастлик бизни жуда ташвишга солмоқда. Бу жиддий масала. Бизга жанубдан хавф солаётган ақидапарастликни ёки тўғрироқ айтганда, экстремизмни оладиган бўлсак, у 17 йилдан буён Афғонистонда, Тожикистондаги беқарорликда, айтишим мумкинки, умуман шу минтақада юз бераётган беқарорликда намоён бўлмоқда.

Бизни Бирлашган Миллатлар Ташкилоти минбаридан гапиришга мажбур қилаётган биринчи хавф ана шу. У ерда мен икки марта сўзга чиқиш имкониятига эга бўлдим ва бу муаммони Ўзбекистон учун жуда хавфли муаммо эканини таъкидладим. Чунки тинчлик бўлмаса, бу хавфни тугатиш муаммоси ҳал қилинмаса, ислоҳотлар тўғрисида, истиқбол тўғрисида гапириш мумкин эмас. Буни тушунмаётган, буни пайқамаётган одамлар узоқни кўра олмайдиган кишилардир.

Биз эътибор бермаслигимиз мумкин бўлмаган иккинчи хавф — элатлар ўртасидаги ва бошқа тўқнашувларни кўзда тутганда, бу минтақада вужудга келиши мумкин бўлган тўқнашувлар хавфидир, айрим сиёсатшунослар шундай тўқнашувлар эҳтимоли борлигини айтишмоқда.

Америка сиёсатшунослари 1991 йилдаёқ бу ерда халқлар ўртасида катта уруш чиқиши мумкин, дедган эдилар. Бундан худо асрасин, башарти уларнинг башоратлари юз берганда эди, Қорабоғ ҳам, бошқа «қонли» минтақалар ҳам арзимаган воқеа бўлиб қоларди. Шу сабабли бу минтақада эҳтимоли бўлган элатлараро хавф ҳамиша диққатимиз марказида турарди. Биз бу ҳақда ўйлаяпмиз ва бунга йўл қўймаслик учун кафолотни таъминлашга ҳаракат қиляпмиз.

Лекин бу ҳақда Россия вакиллари, сизлар ҳам ўйлаб кўрсангиз ёмон бўлмасди. Мен ҳозир ном чиқариш мақсадида қилинаётган айрим баёнотларда кўзга ташланаётган шовинистик кайфиятлар, империя жазавалари хавфини кўзда тутяпман. Бундай баёнотлар Давлат Думасига сайлов олдидан пайдо бўлган эди, Президент сайлови олдидан ҳам бўлади, эҳтимол.

Ўзининг сайлов олди шиорларини сохта ватанпарварлик ва миллатчилик оҳангида баён қилаётган ҳар қандай партияни олинг — уларнинг барчасида ана шу нарса бор. Мен ўша Жириновскийнинг думадаги нутқларини қандай қилиб хотиржам тинглаш мумкинлигини тушунмайман — ахир, у энди иккинчи марта сайланган депутат, парламент фракциясининг раҳбари. Бироқ у Қозоғистон ғайриқонуний равишда мавжуд деган ёки шунга ўхшаш бошқа гапларни бемалол айтаверади. Унинг гапларини масхарабоз ёки қизиқчининг гапи сифатида қабул қилиш мумкиндир, албатта. Бироқ унинг мартабаси жуда баланд: у давлат Думаси депутати, парламент фракциясининг раҳбари, сайловчиларнинг маълум миқдордаги овозини олган партиянинг раҳбари-ку.

Демак, жаноб Жириновский сингари фикрлайдиган омма ҳам бор. У, афсуски, ўзи учун ном қозониш воситаси бўлган ҳар қандай нарсани жуда тез юзага чиқаради. Ана шундай кенг қўлланилаётган усуллардан бири: вазият қанча ёмон, қанча жанжалли бўлса, шунча яхши, деган усулдир. У Брюсселда ҳам сўзга чиқиб: Сизлар Россияни Европа Кенгашига қабул қилаяпсизлар-ку, ҳали кўп нарсани яхши билмайсизлар, агар мен Президент бўлганимда, сизларга кўрсатиб қўярдим, Ельцин яхши одам, шунинг учун ҳам унинг даврида Россиянинг Европа Кенгашига қабул қилиниб қолиши учун тезроқ овоз берингларг, деган эди...

Гоҳо менда кимлардир жаноб Жириновский ва унга ўхшаган «сайроқи»лардан фойдаланади, у қандайдир куч томонидан демагогияси, жанжалли баёнотлари қарама-қарши томон манфаатларига хизмат қилиши учун яратилган кимса, деган таассурот пайдо бўлади. Мана, агар мени сайламасангиз, ўринмга қандай куч келишини кўриб қўйинг, дегандек... Брюсселда ҳам у шундай таассурот қолдирди. Назаримда, бу нарсалар барча англаши мумкин бўлган ҳодисалардир, сизлар буни жуда яхши биласизлар. Бироқ, афсуски, бу тўғрида жуда кам ёзишяпти.

Жаноб Зюганов ёки бошқаларнинг гапини олайлик... Лигачёв ҳам яна юзага чиқиб қолди. Коммунистларнинг қурултойидан кейин у Президент сайловида ғалаба қозонамиз, кейинги қаламимиз эса СССРни қайта тиклаш бўлади, деб баёнот берди. У ҳатто бошқалар буни истайдими, йўқми, деган савол хусусида ўйлаб ҳам ўтирмайди.

У ўзига шундай савол берали, деб ўйлайсизларми? Йўқ, бермайди. Уларда аллақачондан бери шундай тартиб ҳукмрон: уларнинг фикри — қонуний фикр ҳисобланади. Улар кишиларимизнинг, халқимизнинг собиқ СССРнинг бошқа халқлари руҳиятини мутлақо ҳисобга олмайди. Ораларингизда «Независимая газета»нинг вакили бор. 10 февраль куни шу газетада Беларусда ўтказилган жамоат фикри сўрови натижалари эълон қилинди. 1991 йил декабридаги сўров шу мамлакат аҳолисининг 68 фоизи Беловеж ўрмонида қабул қилинган қарорни қўллаб-қувватлаганини, олти фоиз аҳоли бунга қарши эканини кўрсатган эди. 1995 йилнинг декабрида билдирилган фикрлар бутунлай тескари: энди 68 фоиз аҳоли Беловеж ўрмонидаги кенгаш қарорини ғайриқонуний деб, атиги саккиз фоиз кишигина бу қарорни тўғри деб ҳисоблайди. Яъни ҳамма нарса тескари бўлиб кетган. Муаллиф бундан МДҲ — сўнгги бекат эмас, собиқ шўро жамиятининг «оралиқ бекати» деган хулоса чиқаради. Мен бу муаллифга савол бермоқчиман: нима, бу эртага ягона байроқ остига бирлашинглар, деган баёнот бўлишига ишорами? Бундай конфедерациянинг славян асоси ҳақида гапирилади — бу: Беларус, Украина, Россия, Қозоғистон эмиш. Бироқ Қозоғистонда руслардан бошқа халқлар ҳам бор — қозоқлар аҳолининг ярмидан кўп қисмини ташкил қилади. Афсуски, ана шундай асосни яратиш тўғрисида гапираётган назариётчилар бу ҳақда ўйлаб ҳам кўришмайди.

Гўё конфедерациянинг мана шу тўрт йирик давлатдан иборат асоси яратилса бас, кейин бошқалар унга «кўнгилли-мажбурий» равишда кираверади эмиш. Кирмай ҳам кўринглар-чи! Божхона тўсиқлари барпо этилади, коммуникациялар тўсиб қўйилади... Буни калтабин кишигина кўрмаслиги мумкин. Бундай хавф бор, биз уни ҳисобга олишимиз керак. Шунинг учун ҳам биз Россияда демократик кучлар ғалаба қилишини истаймиз. Мен МДҲ давлатлари бошлиқларининг сўнгги йиғилишида сўзга чиқиб, МДҲ раҳбарлигига Борис Николаевич Ельциннинг номзодини қўллаб-қувватлаганимда айнан мана шу масалани назарда тутган эдим. Сизлар президентликка истаган одамнинг номзодини тавсия қилишингиз мумкин — мен сизларнинг ўзингизнигина эмас, сизларнинг ортингизда турган сайловчиларни ҳам назарда тутяпман, албатта — бироқ барибир Ельциндан бошқа одамга умид боғлаб бўлмаслигига рози бўласизлар. Гайдар Немцов билан Явлинский ҳамроҳлиги тўғрисида гапирар экан, бу — кечирасизлар, унинг нуқтаи назари, холос.

Ельцин коммунистлар ёки «Ватанпарвар»лар, СССРни тикламоқчи бўлаётганлар билан курашда ғалаба қозониши мумкин бўлган ягона номзоддир. Шунинг учун ҳам биз Борис Николаевич Ельциннинг қўллаб-қувватлар эканмиз, биз унинг ўзини эмас, Россиядаги демократик кучларни назарда тутамиз.

Мен соғлом тафаккурнинг ғалаба қилишига ишонаман. Нима, биз яна жамоат мулкчилигига, национализацияга қайтишимиз керакми? Мен бу соғлом тафаккур, ақл нишонаси эмас, деган фикрдаман. Шунинг учун ҳам биз Григорий Явлинский ва бошқалар бугунги курашда битта кишини қўллаб-қувватлаб, уни Россиядаги тобора кучайиб бораётган ўша коммунистик ва миллатчилик оқимларига қарши қўйиш афзал эканини англаши лозимлиги тўғрисида гапирамиз. Ельцин қиладиган ишини олдиндан билиш мумкин бўлган одам. Унинг ўзига яраша камчиликлари бор, албатта, лекин у коммунистлар билан «ватанпарвар»ларга қарши тура оладиган ҳамда атрофида барча оқил кучларни бирлаштириши мумкин бўлган ягона кишидир. Менинг нуқтаи назарим ана шундай.

Бизнинг ички муаммоларимизга келсак — сиз аҳоли зичлигини тилга олдингиз — битта мисол келтираман. Мен икки марта Жанубий Кореяда бўлдим. Бу мамлакатда аҳолини боқадиган ҳосилдор ер атиги 2 миллион 100 минг гектардан иборат. Ўзбекистонда суғориладиган ер 4 миллион 200 минг гектарни ташкил қилади. Яъни Жанубий Кореядагидан қарийб икки баравар кўп. Ўзбекистоннинг аҳолиси 23 миллион кишини, Жанубий Кореянинг аҳолиси эса 42 миллион кишини ташкил этади. Демак, халқимизни боқиш учун резервларимиз жуда ҳам етарлик. Айрим демограф ва сиёсатшунослар қилаётган тахминларда ҳам, агар ресурсларимиздан самарали фойдаланилса, бизга анча вақтгача аҳоли зичлиги хавф солмаслиги ҳисобга олиниши керак.

Фуқаролар тотувлиги, барқарорликни сақлаб туриш — мен учун курашса арзийдиган асосий мақсад ҳисобланади. Бу бугунги кунда ҳам ислоҳотларни амалга ошириш, ҳам келажакка ишонч билан қарашга имкон берадиган бойлигимиздир.

Яна бир муаммо: кишиларнинг тафаккурини ўзгартириш керак. Бу тўппа-тўғри таъсир ўтказиб бўлмайдиган энг муҳим масалалардан биридир. Кишиларнинг тафаккурини қонунлар билан ҳам, фармонлар билан ҳам ўзгартириб бўлмайди. Бироқ ўзгартириш керак. Энг аввало уларнинг турмуш шароитини ўзгартириш орқали бунга эришиш лозим. Одамлар ислоҳотларни қабул қилиши, бозор муносабатлари Ўзбекистон учун энг асосий йўл эканини, биз учун жаҳон иқтисодиётига қўшилиш ўта муҳимлигини, бунинг учун тинмай меҳнат қилиш, салоҳиятимиздан тўла фойдаланиш зарурлигини англаб етиши лозим. Одамларнинг тафаккурини шу тариқа ўзгартириш, жуда катта зарар келтирадиган боқимандачилик кайфиятидан воз кечиш керак.

Кимдир менга мухолифларингиз борми, деган савол бериши мумкин. Ҳа, бор. Менинг энг кучли мухолифим — бу ҳам бўлса, боқимандаликдир. Бу кайфиятни кўтариб юрганлар — ҳеч нарса қилишни хоҳламайдиган кишилардир. Уларга жуда ўнғай. Улар умр бўйи эски тизимда яшаган ҳамда ўзини жуда яхши ҳис қилган. Бу энг аввало партиявий номенклатура, эски мафкуравий тизим «вояга етказган» иллатдир. Ана шу номенклатура жуда яшовчан ҳам. Улар: давлат борми, у мени боқиши керак, деган ақида билан яшайди. Биз бу ақидани ўзгартиришимиз керак. Одам энг аввало ўзига ишониши лозим. Барча, агар мен ўз кучимга ишонмасам, ўзимнинг қобилиятимга умид боғламасам, ақлий, жисмоний ва маънавий салоҳиятимни юзага чиқаришнинг янги йўлларини қилмасам, ўзимнинг бор имкониятимни намоён қилолмасам, менинг ҳеч нарсам бўлмайди, деган ҳақиқат билан яшамоғи даркор. Акс ҳолда биз ҳеч нарсага эришолмаймиз ва барча ислоҳотлар боши берк кўчага кириб қолади.

(Давоми кейинги сонда).

МАҲАЛЛИЙ БОШҚАРУВ: ЕВРОПАДАН БИР НАЗАР

Иқтисод фанлари доктори, профессор Одилжон Олимжонов билан суҳбат

(Давоми. Боши 2 март сонида).

— Графологик медицина экспертизаси дейилганда нимани тушиниш мумкин?

— Графологик экспертиза одамнинг ёзувига қараб, унинг характери ва инсоний сифатларини аниқлаш демакдир. Масалан у орқали бўлажак раҳбарнинг ватан ва халқига садоқати, фидойилиги, умумхалқ манфаати йўлида кураша олиш қобилиятини ҳам аниқлаш мумкин.

— Конкурс шартлари, талаб-қоидалари орқали даъвогар шахснинг лаёқати ҳамда қобилияти тўла намоён бўла оладими? Соддароқ қилиб айтганда конкурс воситасида маҳаллий ҳокимият таркиби ва раҳбарлигига тасодифий кадрларнинг келиб қолиши, таниш-билишчилик, «олди-берди», ёки бир соҳадан бошқа соҳага, оддий ходимликдан раҳбарликка «сакраб» ўтиш каби ҳоллар ҳам рўй бериши мумкинми?

— Исматилло, биласизми, бизда, кечаги тузумдан мерос қолган ёмон бир иллат бор. Айримлар раҳбарликни бойлик орттириш манбаи ёки шахсий манфаат кўриш воситаси, деб ҳам тасаввур қиладилар. Бу ҳақда Президентимиз ҳам бир неча бор жуда яхши ва ҳаққоний гапларни айтган эдилар. Уларда мутлақо аксинча: раҳбарлик, айниқса, маҳаллий давлат органидаги лавозим бундай қараганда улар учун ортиқча «юк». Шунинг учун раҳбарлик ёхуд бирор лавозим учун шунга лаёқатли бўлиш, бўлмаслигидан қатъий назар ҳеч ким папка ёхуд дипломат қўлтиқлаб тўрт томонга югурмайди. Конкурсдан муваффақиятли ўтган шахсгина хизматга яроқли, деб топилади. Давлат хизматига олишнинг жорий қилинган бундай тартибида ишга тасодифий шахсларнинг кириб қолиш эҳтимоли жуда кам бўлади. Мазкур конкурснинг ўрганадиган ва эътибор қаратса бўладиган жиҳатлари анча кўп. Лекин кези келганда шуни ҳам таъкидлаш керакки, бизда ҳам маҳаллий бошқарув органларига ишга олиш жараёни ўзига хос конкурс асосида ташкил этилмоқда. Унинг чет элликлар ўрганиши мумкин бўлган жиҳатлари ҳам йўқ эмас.

— Давлат хизматига тайёрлаш тизими қандай ташкил этилган?

— Илғор давлатларда кадрларни давлат хизматига тайёрлашнинг ўзига хос мактаби вужудга келган. Масалан, Францияда махсус ташкилот — «Давлат хизмати миллий маркази» мавжуд. Марказ, асосан, давлат ҳокимияти органларига ишга олинган янги ходимларни хизматга тайёрлаш ҳамда ишлаётган шахсларнинг малакасини ошириш вазифалари билан шуғулланади. Францияда ушбу соҳани маблағ билан таъминлашнинг ўзига хос усули танланган: давлат ҳокимиятининг барча органлари ҳар йили ўз иш ҳақлари фондига нисбатан 1 фоизини Марказ ихтиёрига ўтказиши шарт. Ҳокимият ходимларини ишга тайёрлаш ва малакасини ошириш билан боғлиқ барча харажатлар ана шу маблағ ҳисобига амалга оширилади.

Марказ ихтиёрида ҳокимият органларининг қуйи ва ўрта ходимларини тайёрлайдиган учта институтдан ташқари олий даражадаги раҳбарларни ўқитишга мўлжалланган (Фотенблю шаҳрида) яна бир ўқув юрти мавжуд. Марказ зарур ҳолларда ҳокимиятнинг ўзида ҳам ўқиш-ўқитиш ишларини ташкил қилиши мумкин. У ерда сабоқ берадиган ўқитувчиларнинг аксарияти ҳокимият тизимида масъул лавозимларда ишлаб, тажриба орттирган собиқ раҳбарлардан иборат.

— Ҳокимият билан хусусий сектор ўртасидаги муносабатлар ҳақида ҳам тўхталиб ўтсангиз.

— Ҳудудий ҳокимият органлари барча шаклдаги мулк вакиллари билан фаол мулоқотда бўлишади. Ҳокимият органлари ўз ҳудудларида йўл, уй-жой қурилиши, жамоа транспорти каби социал-иқтисодий масалаларни ҳал этишда хусусий сектор вакилларини ҳам жалб этишлари мумкин. Масалан, Франциянинг Нант шаҳрида трамвай йўли қурилишида маҳаллий маъмурият билан хусусий фирманинг ҳамкорликда фаолият кўрсатганлигининг гувоҳи бўлдик.

Францияда хусусий корхоналарни бошқаришдаги илғор усулларни шаҳарларни идора қилишга жорий этиш мақсадида доимий ишлайдиган Форум ташкил этилган. Шаҳарлар Форуми жамоат ташкилоти ҳисобланиб, унга Франциядаги мавжуд аҳолиси 10 мингдан зиёд бўлган 800 шаҳардан 250 таси аъзо бўлиб кирган. У хусусий секторда ўзини тўла оқлаган кадрлар тайёрлаш, ахборот хизмати, тижорат банклари ҳамда иқтисодий ташкилотлар билан алоқаларнинг илғор усулларини ҳокимият органларига жорий этиш билан шуғулланади.

Бизда давлат бош ислоҳотчи ҳисобланади. Шунга мувофиқ вилоят, туман, шаҳар ҳокимликлари ўз ҳудудларида бош ислоҳотчидирлар. Шундай экан, ҳокимликлар тадбиркорликни ривожлантириш, ислоҳотларни янада чуқурлаштириш учун хусусий корхоналарда қўлланилаётган илғор усуллардан ҳам фойдалана билишлари зарур. Социал-иқтисодий масалаларни ҳал этишда аҳоли ва хусусий сектор имкониятларидан фойдалана билмаслик, ёхуд ўзаро ҳамкорликдан чўчиш айрим ҳокимларимизга хос иллат эканлиги ҳеч кимга сир эмас. Бу эса уларни соф бошқарув кўникмалари билан биргаликда ишбилармонлик ва тадбиркорлик соҳасида ҳам ўқитишни тақозо қилади. Ва бу масала айни пайтда Давлат ва жамият қурилиши академияси томонидан амалга оширилмоқда.

— Чет элда ҳокимиятнинг турли бўғинларида бир неча партия вакиллари раҳбарлик қилиш ҳолатлари кўп учрайди. Бу қонун ва қабул қилинган қарорларнинг бажарилишида салбий таъсир кўрсатмайдими?

— Йўқ. Рости, бу савол дастлаб биз учун ҳам сал ноаниқроқ эди. Унга парламент ва ҳокимиятнинг турли бўғинлари иши билан танишганимиздан кейин жавоб топдик.

Фикримиз тушунарлироқ бўлиши учун, яхшиси бир мисол келтирай. Англиянинг Ланкашир графлиги кенгашига бўлган сайловларда лейбористлар партияси ғолиб чиққан. Ана шу графликка қарашли Ланкастер шаҳри кенгашини эса сайловда ғолиб деб топилган консерваторлар бошқаришади. Лекин Ланкашир графлиги кенгашида қабул қилинган қарорлар Ланкастер шаҳрида сўзсиз бажарилади. Ҳолбуки, графлик кенгашида лейбористлар партияси вакиллари устунлигида қабул қилинган қарорларни Ланкастер шаҳрида уларнинг рақиблари — консерваторлар ижро этишлари керак. Бунинг мантиқий механизми мавжуд: Ланкастер шаҳрида консерваторлар партияси устун бўлса-ю, лекин графлик кенгаши қабул қилган қарорни тўла амалга оширмаса кейинги сайловларда шаҳар кенгаши депутатлигига кўп овоз ололмасликлари мумкин. Шу боис Ланкашир графлиги кенгашида устун бўлган лейбористлар ўз навбатида консерваторлар бошқарадиган марказий ҳукумат чиқарган қарорларни ҳам бажармаслик ёки ёмон бажариш хусусида ўйлаб ҳам кўришмайди. Тўғри, улар қабул қилинаётган муайян қарорга қарши чиқишлари ёки ёқламасликлари мумкин. Лекин бу қарор қабул қилингунгача бўлган жараён, яъни муҳокама пайтида рўй беради. Қарор қабул қилингач, ҳар қандай гап-сўз, «олди-қочди»ларга тўлиқ барҳам берилади. Чунки эндиги вазифа фақат уни бажаришдан иборат бўлади.

Муайян қарорнинг ижроси юқори органлар томонидан деярли назорат қилинмайди. Зеро, бунга ҳожат ҳам йўқ. Чунки ҳамма ўзига бевосита тегишли бўлган вазифани мукаммал билади. Мабода, муайян қарорнинг бирорта банди ижрочининг айби билан бажарилмай қолса, унда ходимнинг баҳридан дарров ўтилади.

— Маҳаллий ҳокимият органларида қарор қабул қилиш жараёни билан ҳам танишдингизми?

— Маҳаллий ҳокимият органларида қарор қабул қилиш жараёни бошқарувнинг энг асосий ва ҳал қилувчи нуқтаси ҳисобланади. Муайян бир масала юзасидан қабул қилиниши лозим бўлган қарор жараёни ўта мураккаб кечишидан ташқари катта тайёргарликни ҳам талаб этади. Қарорни амалга ошириш учун зарур бўладиган шарт-шароит, моддий ва молиявий манбалар, уни рўёбга чиқаришда иштирок этадиган амалдорларнинг вазифа ва хизмат доираси аниқ ва чуқур ишлаб чиқилади. Бу эса қарорнинг нисбатан енгил ва осон ижро этилишини таъминлайди. Бундан ташқари ҳар бир қарор тайёрлашга киришилмасдан олдин ўша ҳудуд учун қанчалик аҳамиятга эга ёки эга эмаслиги, керак-нокераклиги атрофлича ўрганиб чиқилади. Шошма-шошарлик ёки ҳўжакўрсинчиликка мутлақо йўл қўйилмайди. Буни алоҳида таъкидлашимизнинг боиси шундаки, бизда айрим вилоят, шаҳар ва туман ҳокимликларига хос бир қусур бор. Президентимиз таъбири билан айтганда, улар кўп ҳолларда қабул қилаётган қарорларини ўша ҳудуд учун нечоғли аҳамиятга эга ёки эга эмаслигини чуқур ўйламай, шошма-шошарлик билан қабул қилаверадилар. Натижада у бажарилмай, қоғозда қолиб кетади.

Президентимиз Вазирлар Маҳкамасининг 29 февралдаги йиғлишида алоҳида таъкидлаганидек, маҳаллий ҳокимият органларида қабул қилинган қарорларнинг яхши бажарилмаётганлигини бош сабаби айрим шахс, амалдор ёки ҳукумат хоҳиш-истагидан қатъий назар ўз маромида ишлайверадиган шарт-шароит, яъни тизимнинг яратилмаганлигидадир.

Яна бир масала. Европалик экспертлар ўз давлатларида маҳаллий бошқарув фаолиятига таъсир кўрсатиш ва қарорлар қабул қилиш жараёнида сайловлардан ташқари туман ёки мавзе (микрорайон) аҳолиси вакиллари йилда икки-уч бор ўтказадиган форум йиғинининг фикр-мулоҳаза, талаб ва истаклари ҳам муҳим ўрин тутишини бир неча бор таъкидлашди.

Бизда бундай йиғинлар стихияли тарзда эмас, балки маҳаллий ўзини-ўзи бошқариш тизимининг қишлоқ ва маҳалла кенгашлари томонидан доимий равишда ўтказиб турилишини айтганимизда хорижликлар бу тажрибага катта қизиқиш билан қарадилар.

— Муштарийларни ҳокимликларнинг ўз ҳудудидаги иқтисодий масалалар билан қандай ва қай даражада боғлиқлиги ҳам қизиқтириши табиий...

— Ривожланган давлатларда ҳукумат ёхуд маҳаллий ҳокимият органларининг иқтисодиётга аралашуви анча чекланган. Марказий ҳукумат иқтисодиётнинг ривожланиш стратегияси ва умумий қонун-қоидаларини ишлаб чиқади. Маҳаллий ҳокимият органлари ҳам гарчи ишлаб чиқариш билан ҳамиша шуғулланмаса-да, ўз ҳудудида иқтисодиётнинг юксалиши учун зарур шарт ҳисобланган тармоқларнинг ривожланиши устида тинмай қайғуради. Уй-жой, мактаб қурилиши каби соҳаларга маҳаллий ҳокимият органлари тўла жавобгар ҳисобланади. Суҳбатимизни ўқиган муштарийлар бизда давлат ҳокимият органлари иқтисодиётга фаол аралашади, демак, биз билан уларнинг ўртасида сезиларли фарқ бор экан-да, деб ўйлашлари мумкин. Дарҳақиқат шундай. Лекин бу вақтинчалик, ўтиш даврига хос хусусият бўлиб, бозор муносабатларини шакллантиришнинг дастлабки босқичларида давлатнинг алоҳида ўрин тутиши билан белгиланади.

Осиёдаги бир қатор ривожланган мамлакатларда эса давлатнинг иқтисодиётга аралашуви Европадагига нисбатан анча катта.

Ўзбекистон айни пайтда ўтиш даври мураккабликларини бошдан кечирмоқда. Зеро, бозор иқтисодиётига ўтишнинг асосий тамойилларидан бири давлат бош ислоҳотчи деб белгиланиши ҳам бежиз эмас. Мамлакат иқтисодиёти ривожлана борган сари ҳокимият органларининг иқтисодий ҳаётга аралашуви ҳам камая боради. Лекин бундан ривожланган давлатларда маҳаллий ҳокимият органлари иқтисодий ҳаётга мутлақо аралашмас экан, деган хулоса чиқармаслик керак. Масалан, Англиянинг Ланкашир графлиги кенгаши аҳолини сут ва гўшт маҳсулотлари билан таъминлаш муаммосини ҳал этиш учун ўз ҳисобидан 45 та чорвачилик фермаси ташкил этган. Ва фермалар чорвачилик бўйича махсус тайёргарликка эга бўлган шахсларга ижарага берилган. Ижарачи фермер тайёрлаган маҳсулотини графлик қошидаги фермер комитети ихтиёрига шартнома нархида топширади. Шартномага мувофиқ фермер моддий имконият топиши билан фермани хусусий мулк қилиб сотиб олиши мумкин.

Биз сафар давомида ана шундай фермалардан бирини бориб кўрдик. Мазкур ферма Николс Бауэрга ижарага берилган экан. Ижарачи Бауэрнинг 60 та соғин сигири, 235 гектар яйлов ва экин майдони бор. Ферманинг умумий қиймати 6 миллион фунт стерлингга баҳоланган. Шундай катта хўжаликда икки киши: Николс ва хотини меҳнат қилади, холос. Иш агар кўпайиб кеткудек бўлса, ташқаридан яна битта ишчи ёлланиши мумкин. Ҳар бир соғин сигирдан йилига 7 минг литр сут олинар экан. Гўштга топшириладиган молнинг тирик вазни 600 килограммдан кам эмас. Молхона биноси, техник жиҳози биздаги ўртача фермер хўжалигиникидан деярли фарқ қилмайди. Сафарга жўнаш арафасида Сайхунобод туманида вилоятда илғор фермер хўжаликларидан бири, деб тан олинган «Қайнар» ҳиссадорлик фермасида бўлган эдик. «Қайнар» ихтиёрида 232 бош қорамол, 127 гектар ер бор. Фермада 17 киши меҳнат қилади. Бундан ташқари, 127 гектар экин майдонида яна битта бригада ишлайди. Ўтган йил фермада ҳар бир соғин сигирдан 2 минг 60 литрдан сут соғиб олинган. Гўштга топширилган молнинг тирик вазни эса 358 килограммни ташкил этган.

«Қайнар» билан Николс Бауэрнинг фермаси юқорида таъкидланганидек, жиҳозланиши, техника билан таъминланиши жиҳатдан бир-биридан кескин фарқ қилмайди. Кўрсаткичлари эса... Бунга сабаб нима? Биз «Қайнар»га борган куни 7-8 киши нима иш қилишини билмай тор хонага қамалиб ўтирган экан. Демак, ортиқча иш кучи бор. Ортиқча иш кучи ортиқча харажат дегани. Иккинчидан, суҳбат давомида англашилдики, гарчи ферма ҳиссадорлик шаклини эгаллаган бўлса-да, лекин унинг ходимлари хусусий мулк нима, корхонам пайчиликка айланди, хўш, ундан менга нима фойда, деган саволларга жавоб беришга ҳали қодир эмас. Учинчидан «Қайнар» жамоага жуда арзон нархда сотилган. Улар кўпи билан икки йилда фермага қилинган сарф-харажатлардан қутилишлари мумкин. Графлик эса Николс Бауэрга «Қайнар»дан қарамол сони қарийб тўрт баравар кам бўлган фермани 6 миллион фунт стерлингга сотишни мўлжаллаяпти. Николс уни сотиб олиш учун яна камида 15-17 йил давомида топган даромадларини сарфлаши керак.

«Қайнар» фермаси ҳиссадорлик асосидаги жамоа мулкига айлангандан кейин, хўжаликнинг иш кўрсаткичлари яхшиланиш ўрнига, негадир пасайиб кетган. Ҳар бир соғин сигирдан олинадиган сут аввалгига нисбатан 100 литр, гўштга топшириладиган молнинг тирик вазни эса 10 кг. камайган. Николс Бауэрнинг ҳокимият, яъни графлик билан тузган шартномасида ижарачи зиммасига ҳар бир соғин сигирдан олинадиган сут ва гўштга топшириладиган молнинг тирик вазни миқдорини камайтирмаслик, соғин сигирлар бош сонини сақлаш мажбурияти юклатилган. Гуруҳ аъзолари буни эшитиб ҳайратланишди. Чунки бизда тузиладиган шартномада фермерлар зиммасига бундай мажбурият юклатилмайди. Шу боис фермер хўжаликларида мол боши сони ва маҳсулдорлик камайиб кетаяпти. Бу афсуски биргина «Қайнар»га эмас, фермер хўжаликларнинг кўпчилигига хос қусурдир.

Бу икки фермер хўжалиги фаолияти ўртасидаги кескин фарқни меҳнатга муносабат ва уни қандай ташкил этилганлиги билан изоҳлаш мумкин. Лекин шуни ҳам алоҳида қайд этиш керакки, бизда фермер хўжаликлари Европа мамлакатларига нисбатан кўп бўлса кўпки, кам қўллаб-қувватланаётгани йўқ. Ўртадаги фарқнинг яна бир сабаби жойларда фермалар ҳақиқий эгалари — шу соҳада етарли тажриба ва билимга эга бўлган шахсларнинг қўлига етиб бормаётганлигидир.

— Ривожланган давлатларда маҳаллий ҳокимият органларнинг мавқеи анча баланд эканлиги тўғрисида кўп эшитганмиз...

-Ҳамиша ва ҳамма жойда ҳам бундай бўлиб келган эмас. Масалан, Европанинг кўпгина давлатларида ҳокимият бошқаруви узоқ йиллар ўта марказлашган ҳолда амалга ошириб келинган. Номарказлаштириш, яъни бошқарув тизимида маҳаллий ҳокимият органларининг аҳамиятини ошириш Европада сўнгги 20-25 йил ичида бошланган, десак янглишмаган бўламиз. Бу жараён Францияда 1982 йил, Буюк Британияда эса 1983 йилдан буён амалга оширила бошланган.

Сафар давомида ТАСИС комитети — Европа ҳамжамиятининг Ўзбекистонга техник ёрдам кўрсатиш дастури экспертлари бизнинг диққатимизни кўпроқ Европа мамлакатларида маҳаллий ҳокимият органларининг давлат бюджети таркибидаги салмоғи тобора ошиб бораётганлигига қаратмоқчи бўлишди. Ва бу миқдор сўнгги пайтда 30-40 фоизга етганлигини мамнуният билан қайд этишди. Мен Ўзбекистонда бу кўрсаткич анча юқори эканлигини, маҳаллий давлат ҳокимияти ва ўзини ўзи бошқариш органларининг давлат бюджети таркибидаги салмоғи 1995 йил 44 фоиз, 1996 йилда 54 фоизга етказилиши мўлжаллангандигини айтганимда европалик мутахассислар ҳайратланишди.

— Сўнгги сўзингиз!

— Мамлакатимизда айни пайтда замонавий, ихчам ва ҳар қандай вазифани уддалашга қодир маҳаллий ҳокимият тизими шаклланиб бўлди. Лекин юртимиз энг илғор давлатлар қаторидан ўрин эгаллаши учун фуқаролар билан биргаликда маҳаллий бошқарув органлари, унинг раҳбарлари ҳали жуда кўп ишлашлари, ўқиб-ўрганишлари, элим деб, юртим деб фидокорона меҳнат қилишлари керак. Маҳаллий ҳокимиятлар фаолиятини яхшилаш учун илғор чет эл тажрибасини ўрганиш, зарур ўринларда уни дадиллик билан ўз ишимизга татбиқ қилишимиз даркор. Зеро, Президент ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси очилиши маросимида юртбошимиз таъкидлаганидек, янги аср бўсағасида, яъни ҳар бир тармоқда кенг қамровли ўзгаришлар юз бераётган, жаҳон давлатлари тараққиётида энг илғор тажриба ва усуллар ўз аксини топаётган бир пайтда одамларга бош бўлиш, ватан ва халқ манфаатлари йўлида толмас курашчи бўлиш ҳар битта лидерга, раҳбарга жуда катта масъулият юклайди.

«Халқ сўзи»нинг парламент ва давлат бошқаруви бўйича шарҳловчиси **Исмат ХУДОЁРОВ** суҳбатлашди.

Чимбойлик усталар томонидан тайёрланган саккиз ва олти қанотли 25 дона ўтов тумандаги «Ўтов» ҳиссадорлик жамияти ҳовлисида тахт қилиб қўйилди.

ЧИМБОЙ ЎТОВЛАРИ

Ўтов — нафақат чорвадорлар ҳаётида, балки турли асрлардаги туркий қўшинлар аскарлари ҳаётида муҳим ўринни тутадиган қадимий ихтиролардан биридир. Буюртма асосида ишланган мазкур ўтовлар енгиллиги, қуришга ва йиғиб олишга, ташишга қулайлиги билан ажралиб туради. Улардан киночиларимиз яқинда суратга ола бошлашни режалаштирган «Улуғ Темур» фильмида фойдаланиш кўзда тутилган.

Ушбу картина учун чимбойликлар баҳорга қадар шундай ўтовларнинг яна 75

донасини тайёрлаб беришлари керак.

Баъзиларнинг қадами қутлуғ келади, дейишади. Фильм буюртмаси «Ўтов» ҳиссадорлик жамияти бошқарувига янги раис сайланган дастлабки кунларга тўғри келди. Умуман Р. Худойбергановни мазкур корхонада янги одам ҳам дейиш қийин. Меҳнат фаолиятини шу жойда оддий ишчи бўлиб бошлаган, корхона йўлланмаси билан олий маълумот олган, кейинчалик бир неча йил шу ерда муҳандис бўлиб ишлаган одам қандай қилиб янги бўлсин? Лекин нима бўлганда ҳам фильм буюртмаси айни вақтида келди. Буюртма корхона учун аввалambор пул-маблағ дегани. Бир неча ойдан бери ишчилар маош ололмаётган, ҳиссадорлик жамияти омборида 300 минг сўмлик камталаб маҳсулотлар босилиб қолган эди. Янги раис учун ҳамма ишни қайтадан бошлашга тўғри келди. Бир неча ойлик маош берилгандан кейин сўнгги пайтларда ишдан бир қадар совиб кетган ишчилар ҳам қайтиб кела бошлади. Усталарнинг меҳнат ҳақи икки ҳисса кўпайтирилди. Корхона маҳсулотлари ассортименти кескин ўзгара борди, энди у, асосан, олдиндан берилган буюртма асосида ишлай бошлади. Ишласа бўлар экан: яқинда ҳиссадорлик жамияти республикадаги йирик қурилиш ташкилотларидан бирига улар учун 1 миллион 200 минг сўмлик нархдаги тўшаклар тайёрлаб бериш ҳақидаги таклифни олди.

Ҳайитбой АБДУСОДИҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СЎРАГАН ЭДИНГИЗ...

МЕҲНАТ МУДДАТИНИ ҚАНДАЙ ТИКЛАШ МУМКИН?

Мен яқинда пенсияга чиқмоқчи эдим. Бироқ олдинги иш жойимда меҳнат қилганлигим ҳақидаги ҳужжатлар йўқолиб кетган. Нима қилишим керак?

Жамил ИБРОҲИМОВ,
Самарқанд шаҳри.

Ўзбекистон Республикасининг пенсия ҳақидаги қонунига биноан ҳужжатлар архивда сақланиши лозим. Агар у ердан ҳам йўқолиб кетганлиги маълум бўлса, унда сиз билан бирга ишлаган икки-уч кишининг гувоҳлиги асосида ишлаган вақт муддатини қайта тиклаб олиш мумкин.

Яқинда укамнинг автомашинасини ҳайдаб кетаётганимда ДАН ходимлари тўхтатиб, жарима солишди. Шу тўғрими?

Носир МУҲАММЕДОВ,
Қашқадарё вилояти.

Агар сизда ҳайдовчилик ҳужжатлари бўлмаса ва автомашинага нотариал контора орқали ишонч қоғози олинмаган бўлса, албатта, Давлат автомобил назорати ходимлари тўғри иш тутишган. Бу ҳақда яқинда кучга кирган Ўзбекистон Республикасининг маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодексининг 135-моддасига асосланиб, сизга нисбатан энг кам ойлик иш ҳақининг уч бараваригача жарима солиш мумкин.

З. МУҲАММАДЖОНОВ,
ҳуқуқшунос.

"ЎЗФАРМЭКСИМ"

ХУСУСИЙ ДОРИХОНАЛАР РАҲБАРЛАРИ, ТАДБИРКОРЛАР ВА БАРЧА КИЛИНИК КАСАЛХОНАЛАР РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Хўжалик ҳисобидаги "ЎЗФАРМЭКСИМ" республика ташқи иқтисодий бирлашмаси ўз омборхоналаридан минг дардга шифо бўлувчи қуйидаги дармондориларни чакана ва улгуржи нархларда таклиф этади:

- Ампицилин (таб.);
- Левомицин (таб.);
- Аскорутин (таб.);
- Феррамид (таб.);
- Исириқ;
- Бифидум-Бактрин;

Ўзфармэксим

- Сенаде, Сенадексин (таб.);
- Папаверин (таб.);
- Гистоглобулин.
- Лактобактрин;
- Гулюнат (аёллар камқонлиги учун);

"ЎЗФАРМЭКСИМ" билан ҳамкорлик қилсангиз ҳеч қачон янгилишмайсиз. Чунки биздаги нархлар энг арзон. Дориларни чакана ва улгуржи баҳоларда пул ўтказиш йўли билан харид қилишингиз мумкин.

Сизни Юнусобод тумани, 19-мавзей, 4/5 манзилида кутамиз. Телефон: 34-77-88.

"ЎЗФАРМЭКСИМ"

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки жамоаси валютани тартибга солиш ва ташқи алоқалар департаментининг ходими Равшан Исроиловга отаси

ЙЎЛДОШ аканинг

вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор қилади.

Тошкент педиатрия медицина институти маъмурияти ва гистология кафедраси жамоаси шу кафедра доценти Мастура Нишонбоевага онаси

ЁҚУТХОН аянинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Республикаси Бухгалтерлар ва аудиторлар ассоциацияси лицензияли аудиторлар

янги гуруҳининг машғулотлари ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда

1996 йил 11 мартда

бошланишини маълум қилади.

Шунингдек, қуйидагилар учун ҳужжатлар қабул қилиш давом этмоқда:

- *бошловчи бухгалтерлар курслари;*
- *лицензияли аудиторлар курслари;*
- *молия директорлари курслари;*
- *"Компьютерли бухгалтерлик дастури" курслари.*

Бизнинг манзил:

Ниёзбек йўли кўчаси (собиқ Урицкий), 6-уй.

Телефонлар: 34-01-87, 35-72-51.

· Хиванинг 2500 йиллиги олдидан

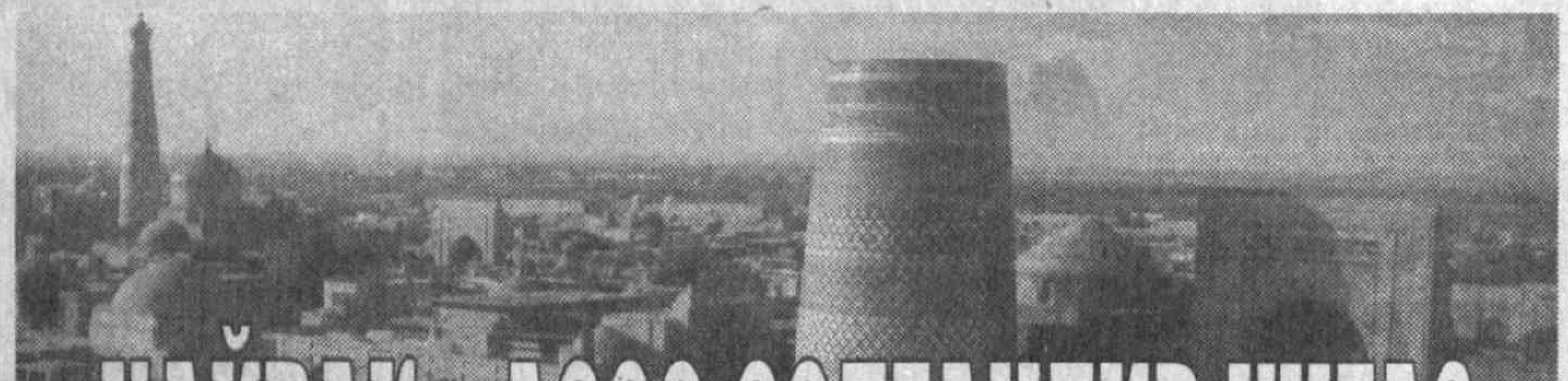

«ХАЙВАҚ» АСОС СОЛГАНДИР УНГА?..

Хиванинг бунёд бўлиши ҳақидаги ривоятни эшитганмисиз? Унда айтилишича, Нуҳ пайғамбарнинг ўғли Сом қум тепада ётганида туш кўрибди. Бархан устида машъаллар ёнаётганмиш... У уйқудан тургач, тепаликдаги қумни текислабди, теварак-атрофдан тупроқ суриб келтирибди. Кейинчалик қалъанинг деворини қурибди ва қудуқ қазибди. Қудуққа «Хайвақ» деб ном берибди.

Афсоналар замирида ҳақиқат ётади, деб бежиз айтилмаган. Хива шаҳри қум устига қурилганлигини археологик қизишлар тасдиқлаган. Қачонлардир қазилган «Хайвақ» қудуғи эса ҳозиргача сақланган. Хоразмда Хива шаҳри мавжудлиги ҳақида X аср ёзма манбаларида маълумотлар бор. Демак, Хива қадимий шаҳар бўлиб, 2500 йиллик тарихга эгадир.

Хива — обидалар шаҳри. Уч юз йил давомида хонлар қароргоҳи бўлган бу қадимий шаҳар ўзининг меъморчилик ёдгорликлари билан жаҳонга машҳур. Муҳташам қасрлар ва саройлар, мадрасалар ва масжидлар, миноралар ва мақбаралар Хоразм меъморларининг қалб ҳарорати, зеҳн-заковати билан яратилган. Ҳар бир ёдгорликда воҳа меъморчилик санъатининг ўзига хос услуби, қўли гул усталарнинг истеъдоди ва маҳорати ёрқин акс этиб турибди.

Кўҳна арк — қадимги бебаҳо ёдгорликларнинг нодир намунаси «Ичонқалъа»да қурилган бу мажмуада бир вақтлар хон маҳкамаси, қабулхона (кўриниш ишхона), масжид, ҳарам, зарбхона (танга пул чиқариладиган жой) каби бинолар жойлашган. Жимжимадор нақшлар ўйилган устунлар, эшиклар, панжаралар, деворларнинг оқ, зангори рангларидаги безаклари эътиборни ўзига жалб этади. Қабулхона айвонидаги мармар супачага шоир Огаҳийнинг адолатга даъват қилувчи шеъри битилган. Айвон ва қабулхона нақшларини қайта тиклашда Давлат мукофоти лауреати, марҳум Абдулла Болтаев ва халқ наққоши Рўзмат Машариповнинг хизматлари катта бўлди.

Ўз замонасининг забардаст паҳлавони, авлиё ва шоир Паҳлавон Маҳмудга атаб қурилган мақбара меъморлик ёдгорликлари орасида етакчи ўрин тутади, десак муболаға бўлмайди. Бу салобатли бинонинг усти зангори гумбаз билан ёпилиб, тепасига зарҳал қуббалар ўрнатилган. Паҳлавон Маҳмуд сағанаси ҳаворанг нақшдор кошин билан ишланган. Мақбара хоналаридаги сиркор безакларда мутафаккир шоирнинг чуқур фалсафий рубоийларини ўқийсиз. Деворлардаги қоплама безаклар, ранг-баранг жилодор нақшлар кошинкор усталарнинг юксак маҳоратидан далолат беради.

Хоразм меъморчилигининг қадимги намунаси Саид Алоуддин мақбарасидир. Мақбарадаги даҳма сопол парчалари билан қопланиб, усти сиркор нақшлар билан безатилган. Даврлар ўтиши билан чўкиб қолган. Зах таъсир қила бошлаган бу мақбара кейинги йилларда тупроқдан тозаланди, таъмирланди ва қайта тикланди. Буюк туркман шоири Махтумқули таҳсил кўрган Шерғозихон мадрасаси ҳам ер қаърида қолиб кетган эди. Унинг қайта тикланиши халқимиз маданий мероси юксак қадрланаётганлигига яққол далил бўла олади.

Хивадаги архитектура ёдгорликларини номма-ном санаб чиқиш қийин. Улар орасида Муҳаммад Раҳимхон, Муҳаммад Аминхон мадрасалари, Калта минор, Жума масжит, Исломхўжа мадрасаси ва минораси, карвонсарой ва кўрғонлар алоҳида ажралиб туради. Оллоқулихон саройи бўлмиш Тошҳовли мажмуаси эса ўзига хос лойиҳаси, фусункор нақшлари, ва ўймакор ёғоч устунлари билан кишини мафтун этади.

Тошҳовлида Хоразм музейи ўрнашган, 1920 йил апрелида ташкил этилган бу маскан республикадаги кекса музейлардан бири ҳисобланади. Музей кўргазмалари ва фондларида 15 мингдан ортиқ ёдгорлик, халқ усталарининг ишлари, хилма-хил қимматли буюмлар бор. Музей залларида бўлсангиз, қадимий воҳанинг бутун тарихи кўз олдингиздан кино лентасидек бирма-бир ўтади.

Кўҳна диёр — Хива бир неча йил муқаддам собиқ Иттифоқдаги бир нечта қадимий ёдгорликнинг бири сифатида бутун жаҳон маданий меросига дахлдор шаҳарлар сирасига киритилди. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг мўътабар органи — ЮНЕСКО шаҳарни ўз оталиғига олди. Юртбошимиз ва ҳукуматимизнинг таклифига биноан қадимий шаҳарни томоша қилган мазкур халқаро ташкилот раҳбарлари ранго-ранг обидаларда жилоланган халқимиз санъати ва салоҳиятига тан бердилар.

Хива обидаларининг боқий умри истиқлол туфайли бошланганлигини таъкидлаб ўтишимиз керак. Бу ердаги меъморий ёдгорликларни таъмирлаш ва қайта тиклашга давлат катта маблағлар сарфламоқда. Ўтган йили салкам 10 миллион сўм пул ажратилганлигини айтиш кифоя. Тошҳовли саройи, Оллоқулихон ва Муҳаммад Аминхон мадрасалари, шаҳар дарвозалари, Исломхўжанинг рус-тузем мактаби сингари кўпгина ёдгорликлар қайта тикланиб, аввалги қиёфасига келтирилди. Обидаларга қайта жон киритишда меъморлар, рассомлар, хивалик халқ усталари ва наққошлар катта иш олиб бормоқдалар.

Вилоят ҳокимлиги Хиванинг Ичонқалъа ҳудуди давлат меъморчилик қўриқхонаси эканлигини ҳисобга олиб, уни аввалги ҳолида сақлаб қолиш ва ободонлаштириш тадбирларини белгилади.

Боболарнинг олтин қўллари билан бунёд қилинган ва халқимиз авайлаб сақлаётган бебаҳо ёдгорликлар Хоразмни Ер юзининг зиёратгоҳларидан бирига айлантирди. Хивага мамлакатимизнинг яқин-йироқдан, чет эллардан минг-минглаб сайёҳлар келиб турибди. Улар халқимиз салоҳиятига, зеҳни ва балоғатига юксак баҳо беришаяпти. Хиванинг бугунги жамоли меҳмонларни мафтун қилмоқда.

Яшнаётган, яшараётган мўъжизакор шаҳарнинг ажойиб кишилари тўғрисида илиқ сўзларни айтгимиз келади. Мунис, Огаҳий, Аваз Ўтар каби буюк шоирларнинг юрти бўлган Хивада уруш ва меҳнат қаҳрамонлари, таниқли олимлар ва санъаткорлар ўсиб етишди. Ўзбек киносининг қалдирғочи Худойберган Девонов, Давлат мукофоти лауреати, машҳур наққош Абдулла Болтаев, республикада хизмат кўрсатган санъат арбоби Шерозий Ёқубов, Бола Бахши, тиббиёт фанлари доктори Отабой Абдуллаев, филология фанлари доктори Отаназар Мадраҳимов каби Хивада етишган мўътабар кишилар билан Хоразм ҳақли равишда фахрланади.

Икки ярим асрлик тўйини қаршилаётган қадимий ва навқирон шаҳарнинг қалб уришида янги замон нафаси, истиқлолнинг ижодкорлик руҳи яққол сезилиб турибди. Хива янги парвозларни, юксалиш уфқларини кўзлаяпти.

Фозил ЗОҲИД,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

Кўрик-танлов Фарғона вилоятининг шаҳар ва туманларида ҳал қилувчи босқичга кирди. Март ойининг бошларида ўтказиладиган вилоят кўрик-танловига ҳар бир тумандан энг сара ижрочилар, танлаб олиняпти.

Тошлоқда ўтказилган танлов катта мусиқа байрамига айланиб кетди, десак муболаға бўлмайди. Марказдаги муҳташам кинотеатрнинг 600 кишилик зали лиқ тўлди. Танловни биринчи бўлиб туманн-инг ўзига хос мадҳияси бўлиб қолган «Тошлоғим» қўшиғи билан бошлаб беришди. Туман «Райҳон» ашула ва рақс дастаси ижросидаги бу қўшиқ сўзини Собиржон Қодиров ёзиб берган. Ёши 50 дан ошган, оддий ишчи Қорабой Қодиров танловда ўзи ёзган шеърга ўзи куй басталаган. «Озод элим» деб аталадиган бу қўшиқ кўпчиликка манзур бўлди. Кекса ҳофиз Кўчқорали ота Эрназаров эса халқ термалари асосида Ўзбекистон шаҳарларини мадҳ этувчи катта ашула йўлидаги қўшиғини кўпчиликнинг ҳукмига ҳавола этди. Кўрик-танловда 20 дан ортиқ қўшиқчи қатнашди. «Райҳон» халқ дастасининг хонандаси Фозилжон Назаров кўрик-танловда ғолиб чиқди.

Худди шундай танловнинг синов босқичи Фарғона Давлат санъат билим юртида ҳам бўлиб ўтди. Унда шаҳардаги билим юртлари, техникумларнинг талантлари иштирок этди. Қосимжон Солиев мусиқаси, Марҳабо Каримова шеъри билан халқ чолғу асбоблари дастаси ижро этган «Ватанни севмоқ иймондандир» қўшиғи ижрочилари биринчи ўринни эгаллашди. Акбаржон Ёқубжонов, Баҳриддин Шароповлар ижро этган қўшиқлар ҳам ҳакамлар томонидан мукофотли ўринларга лойиқ деб топилди.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҒОЛИБЛИККА ДАЪВОГАРЛАР КЎП

Мамлакатимизнинг барча жойларида бўлганидек Самарқанд вилоятида ҳам «Ўзбекистон — Ватаним маним» деб номланган қўшиқлар кўрик-танловига тайёргарлик қизғин олиб борилаётир.

Туманларда унинг дастлабки босқичлари ўтказилмоқда. Шу муносабат билан тузилган ташкилий қўмита шоирлар, бастакорлар, хонандалар билан бир неча марта учрашувлар уюштирди. Ушбу қўмита ташаббуси билан самарқандлик шоирларнинг ана шу мавзудаги шеърларини алоҳида китоб ҳолида чоп этиш мўлжалланаётир. Туманлардаги кўрик-танлов ғолиблари март ойининг биринчи ўн беш кунлигида вилоят беллашувида қатнашадилар.

М. МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЯРИМ МИЛЛИОНДАН КЎП КИШИ ҚАТНАШАДИ

Қашқадарё вилоятида Наврўз байрами шарафига халқ ҳашари уюштирилди. Вилоятдаги деярли барча корхона ва ташкилот, муассасаларнинг ишчи-хизматчилари, маҳалла ҳамда қишлоқларда истиқомат қилувчи аҳолининг асосий қисми ҳашарда иштирок этиб, меҳнат қилдилар.

Шу куни қурилиш майдонларида, корхоналарда меҳнат мароми давом эттирилди. Муассаса ва ўқув юртлари, мактаблар, маҳаллаларда яшовчи аҳоли, асосан, ободонлаштириш ишларида қатнашдилар. Ҳашарда иштирок этган ташаббускорлар қарийб бир миллион туп мевали ва манзарали дарахт кўчатлари ўтқаздилар. Буюк бобомиз соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллиги шарафига, Наврўз байрамига атаб боғ-роғлар, хиёбонлар ташкил этилди.

Ҳашардан тушган маблағларнинг асосий қисми «Наврўз» жамғармаси ҳисобига ўтказилди. Ҳашар куни жами 23 миллион сўмликдан ортиқ иш бажарилди.

Халқ ҳашарида Шаҳрисабз, Муборак, Косон шаҳарларидаги корхона ва ташкилотларнинг жамоалари жонбозлик кўрсатиб ишлаб, энг юқори меҳнат натижаларига эришдилар.

Шўртан, Муборак газ конлари бошқармаларида, Муборак газни қайта ишлаш корхонасида, Кўкдумалоқдаги нефть конларида, Толимаржон ГРЭСи қурилишида, Амир Темур юбилейига атаб Шаҳрисабз шаҳрида тикланаётган, таъмирланаётган иншоотларда кўзга кўринарли юмушлар бажарилди, ободонлаштириш ишлари олиб борилди.

Ҳашарда 552 минг 761 киши иштирок этди.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

АХБОРОТ

А. Муталов «Ўздонмаҳсулот» давлат-акционерлик корпорацияси бошқаруви раиси этиб тасдиқлангани муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари вазифасидан озод қилинди.

АХБОРОТ

Ю. Пайгин «Ўзқишлоқхўжаликмашхолдинг» холдинг компанияси бошқаруви раислигига сайлангани муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари вазифасидан озод қилинди.

АКБАРҚОРИ БОБОНИНГ 100-НАВРЎЗИ

Балиқчи туманидаги Акбарқори бобо Асроров бу йил ўзининг 100 Наврўзини қарши олади. Ҳозир унинг 100 дан ортиқ шириндан-шакар набиралари бор.

Бобо кўп йиллар жамоа хўжалиги раиси, мироб, участка бошлиғи вазифаларида ишлади. Меҳнаткашлар уни адолатчи раҳбар, ишбилармон деҳқон сифатида жуда ҳурмат қилишади.

Суратда: Акбарқори Асроров чеваралари Наргиза ва Исломбеклар билан.

Тоҳиржон Ҳамроқулов олган сурат.

САДРИДДИН ЗОКИРОВИЧ КАЛОНОВ

1996 йил 1 март куни Ўзбекистонда хизмат кўрсатган энергетик, энергетика тармоғининг энг кекса ходими Садриддин Зокирович Калонов 78 ёшида вафот этди.

С. З. Калонов 1918 йилда Тошкент шаҳрида туғилган.

Меҳнат фаолиятини Ўрта Осиё индустриал институтини тугатганидан кейин 1943 йилдан бошлади.

Энергетика ва электрлаштириш вазирлиги тизимида турлича муҳандислик ва раҳбарлик лавозимларида ишлади.

1965 йилдан бошлаб, то нафақага чиққунига қадар, электртармоқ қурилишидаги энг йирик трестлардан бири — Ўрта Осиё электр тармоқлари қурилиши трестига бошчилик қилди, ана шу вазифада унинг муҳандислик ва ташкилотчилик қобилияти тўла-тўкис рўёбга чиқди.

Ўзбекистонда электр тармоқлари хўжалигининг равнақи С. З. Калонов номи билан чамбарчас боғлангандир.

Унинг бевосита раҳбарлигида умумий узунлиги 8 минг километрдан ортиқроқ бўлган, кучланиши 220-500 кв. ли юқори вольтли бош ва системалараро линиялар, шунингдек, Андижон, Ғузор ва Қоракўл шаҳарларида 500 кв. ли тизим бунёд этадиган кичик подстанциялар қурилди ва ишга туширилди. Бу билан республика халқ хўжалигини ишончли тарзда ва узлуксиз энергетика таъминотига катта малад бўлди, ҳамда қўшни давлатларнинг энергетика тизимлари билан барқарор алоқалар ўрнатиш имконияти туғилди.

С. З. Калонов юқори малакали энергетик мутахассисларнинг бутун бир авлодини тарбиялаб вояга етказди. Улар тармоқнинг кўпгина корхоналари ва ташкилотларида унумли ишламоқдалар.

С. З. Калонов барча лавозимларда ғайрат билан, ишнинг кўзини билиб меҳнат қилди. Ўзбекистон энергетикасининг равнақига жуда катта ҳисса қўшди.

С. З. Калоновнинг самарали меҳнати кўпгина давлат мукофотлари билан тақдирланган эди.

Садриддин Зокирович Калоновнинг ёрқин хотираси қалбларимизда ҳамиша сақланиб қолади.

Бир гуруҳ ўртоқлари.

· СПОРТ · СПОРТ · СПОРТ · СПОРТ · СПОРТ · СПОРТ · СПОРТ ·

Атланта — 96

ОЛИМПИАДАГА НОМЗОДЛАРИМИЗ 43 НАФАРГА ЕТДИ

«Жанубга хуш келибсиз!» Уч миллион аҳолиси бўлган Атланта шаҳри ёзги Олимпиада ўйинлари қатнашчиларини ана шундай сўзлар билан қарши олишга тайёрланмоқда.

Американлик репортер Келестин Сиблейнинг «Олимпийская панорама» журналида чоп этилган мақоласида таъкидланишича, Олимпиадада иштирок этувчилар нафақат мусобақалардан завқ олади, балки ўзига хос чиройга эга Атланта ҳам уларга мўъжизакор бағрини очади.

Хўш, Жанубий АҚШнинг юраги ҳисобланган Атланта Олимпиадасида Ўзбекистоннинг неча нафар спортчиси қатнашади? Умуман жаҳоннинг энг йирик мусобақасида биринчи марта қатнашадиган мустақил мамлакатимиз спортчилари унга қандай тайёргарлик кўришяпти?

Сўнгги маълумотларга қараганда ҳозирча 43 нафар спортчимиз Атлантага бериладиган йўлланмага эга бўлишди. Яна шунча спортчимизнинг ана шундай йўлланма соҳиби бўлиши кутиляпти. Айни дамда уларни турли хил халқаро мусобақалар майдони чорлаяпти. Жумладан, оғир атлетикачиларимиз ҳам Атланта Олимпиадасига тайёргарликни маромига етказишмоқда. Ҳамюртларимиз Хитойда ўтказилган жаҳон чемпионатида эришган натижасига кўра Олимпиаданинг бешта йўлланмасини қўлга киритишган эди. Гарчи йўлланма борасида асосий вазифа ҳал қилинган бўлса-да, терма жамоамиз бош мураббийси Даниел Ким шогирдлари ўз олдиларига яна бир нечта Олимпиада йўлланмасини қўлга киритишни мақсад қилиб қўйишган. Бунинг учун оғир атлетикачиларимиз апрель ойида Японияда ўтказиладиган Осиё чемпионатида муваффақиятли қатнашишлари керак. Қитъанинг 9 мамлакатидан қатнашадиган бу мусобақада ҳамюртларимиз совринли ўринлардан бирини эгаллашни мўлжаллашяпти ва тайёргарликка зўр беришяпти.

Айни кунда оғир атлетикачиларимиз икки гуруҳга бўлиниб, Тошкент ва Фарғонада машғулотлар ўтказишяпти. Пойтахтимизда Игорь Халилов, Александр Ўринов, Бахтиёр Нуруллаев, Улуғбек Маҳмудов, Фозил Ўразимбетов, Фарғонада эса Нодир Сулаймонов, Валентин Манушев, Григорий Лейбман, Амир Хўжамов, Виктор Янский қитъа чемпионатига тайёрланяпти.

Ш. РЎЗМОНОВ,
«Халқ сўзи»нинг жамоатчи мухбири.

ШОҲСУПА

● Янги мавсумга тайёрланаётган Тошкентнинг «Трактор» жамоаси Малайзияда бўлиб, бешта ўртоқлик учрашуви ўтказди ва унинг учтасида ғалаба, иккитасида дурангга эришди. Умумий тўплар нисбати — 18:4.

● Теннисчиларимиз норасмий жаҳон чемпионати ҳисобланган Дэвис Кубогининг Осиё ва Океания минтақасида биринчи учрашувни ўтказиб, Бахрайнда майдон эгаларини 5:0 ҳисобида мағлубиятга учратишди. Навбатдаги босқичда ҳамюртларимизни Покистон терма жамоаси кутаяпти.

● Таиландда ўтказилган «Қирол кубоги» халқаро футбол турнирида Руминия терма жамоаси финалда данияликларни 2:1 ҳисобида мағлубиятга учратди. Учинчи ўрин учун баҳсда майдон эгалари Финляндия терма жамоасидан устун (5:2) келди.

ВАЛЮТА БИРЖАСИДА

Ўзбекистон Республикаси Валюта биржасида 1996 йил 5 мартда бўлиб ўтган савдода Ўзбекистон Республикасининг хорижий валютада операцияларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган банклари иштирок этди.

Сотув ҳажми 18,35 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бир АҚШ долларининг қиймати — 36,60 сўм даражасида қайд этилди.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1996 йил 6 мартдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*)

1 Австралия доллари	27,76	1 Норвегия кронаси	5,69
1 Австрия шиллинги	3,52	1 Польша злотийси	14,26
1 Англия фунт стерлинги	55,85	10 Португалия эскудоси	2,38
10 Бельгия франки	12,04	1 Сингапур доллари	25,90
1 Голландия гульдени	22,10	1000 Туркия лираси	0,55
10 Греция драхми	1,51	1 Финляндия маркаси	8,00
1 Дания кронаси	6,41	1 Франция франки	7,22
1 БАА дирхами	9,97	1 Швеция кронаси	5,38
1 АҚШ доллари	36,60	1 Швейцария франки	30,43
1 Миср фунти	10,78	1 ЭКЮ	45,89
1 Ирландия фунти	57,46	10 Жанубий Корея вони	0,47
1 Исландия кронаси	0,55	10 Япония иенаси	3, 47
10 Испания песети	2,93	1000 Россия рубли	7,60
100 Италия лираси	2,36	1000 Украина карбованеци	0,19
1 Канада доллари	26,72	1000 Беларусь рубли	3,18
10 Хитой юани	0,44	1Эстония кронаси	3,11
1 Қувайт динори	122,51	1 Латвия лати	67,53
100 Ливан фунти	2,31	1 Литва лити	9,15
1 Малайзия ринггити	14,37	1 Қозоғистон тенгеси	0,56
1 Германия марказ	24,74		

***) — Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.**

Ваколатли банклар эркин муомаладаги нақд валютани айирбошлаш шохобчалари орқали сотишда уларнинг сотиш ва харид қилиш қийматини талаб ва таклифдан келиб чиққан ҳолда мустақил равишда белгилайдилар. Валютани аҳолидан сотиб олишда воситачилик ҳақи олинмайди.

ХАЛҚ СЎЗИ · НАРОДНОЕ СЛОВО

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Анвар ЖЎРАБОЕВ.

БЎЛИМЛАР:
Парламент 33-57-34;
Хатлар 33-07-48;
Мерос ва қадриятлар 36-29-89;
Қишлоқ хўжалиги 36-07-94;
Иқтисодиёт 36-36-65;
Маънавият 36-35-60;
Тунги муҳарририят 33-10-28.

· МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — Р. Жумаев.
Навбатчи — Ф. Санаев.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001. Буюртма Г. — 0139. 51671 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти—21.00. Таҳририятга ҳажми 7-қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Босишга топширилди — 21.30. 1 2 3 4 5 6